

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 7 PEZETA

Aita Xabier Diharce, "Iratzeder" euskaltzaina

«Egin gaitzala Kristok bat» opa zigun bere benedikatze-egunean

Ez zen otzik udaberria hasi egunean, Belokeko fraile etxeko elizan. Euskal Herriko bazter guztietatik igo giñan Belokeko tontorrean Aita Nagusi berriaren benedikatzea zala-ta.

Aldare inguruan ehun eta hogeia paiz. Jendartean ere asko. Laiakoak, erruz. Den denak kantari: "Gutan Xabier Saindua, eman zure sua, izan dadin mundua Kristok salbatua". Erdi erdian, humil, irripartsu, mistiko, Aita Xabier. Bere guraso xaharrak ere ondo bertan zituen. Han ez zeuden haurride asko berarekin ziran garai hartan. Bete betekoto oitiz giroa. "Iratzeder" jaun euskaltzaina nor eta nolakoa den berarekin egin genduen elkarriketak argi dezake neurri motz batean.

—oOo—

—Non jaio zifian?

—Donibane Lohitzunen sortua naiz, Karrika Handian, Elizako ondoan, 1920ko Urtarrilaren 4ean. Apezteko gogoa eta euskaltzale izateko gogoa, biak baten piztu zaizkit. Zertarako? Jainkoak daki.

—Noizdanik zera Euskaltzain?

—Bederatzi urte badu Euskaltzain naizela.

—Zer lan dituzu eginak Euskal Literatura alorrean?

—Ene liburua, ene olerkia, ene bizia da. Ahal bezain kartsuki bizi naiz eta barneko amets, pilpil, karrak, noiztenka aipatzen. Hiru olerki-bilduma baditut argitaraziak: PINDAR ETA LANO sortzetik eta hogeitertarainokoak, ZERU-MENDITIK lehen fraide urtetakoak, ARGIZ AEGI apezteko geroztika-koak. Orain laugarrena argitaratzerat nindoan UHAINERI NAUSI.

KANTIKA liburuan asko kanti-ka berri egin izan dut (1947). Gero SALMOAK (1963), Aldareko liburuan diren urteko Meza guziak pertsutan (1965-67), OTOIZLARI agerkaria (1954-1972) eta bertze lan batzu, Orain Aita Lertzundik bere soinu-lana osatu orduko HIMNO-

AK agertuko dira, hoitarik frango bada jadanik ostiako GORA JAINKOA kantu-bilduma berrian JAINKOAAREN GIZALDEA (populua) ETA ESKUAL HERRIA lantxoan erran dut, bertzalde, zer zaitan eskual apezte eginbidea.

—Zer iruditzen zaizu gaurko euskeraren egoera?

—Euskera gero eta gehiago idatzia da, baina maizegi erdalki idatzia. Erdalki: alde batetik erdal hitz gehiegi erabiltzen delakotz, bertzetik gogotak erdaraz oituak direlaketz eta euskerazteko ez aski lantzuak.

—Liturgi-Batzordekoa zeran horri, nola dagoela derizkiozu batasun bideari liturgi itzulpenetan?

—Indar handia egin da batasunaren alde. 1963an alde huntakoak hasi ginenean eskual elizkizun berriak egiten, ez zen Gipuzko-Bizkaian aipatzen ere holakorik. Mendiz bertzaldekoak hasi zaretenean, bururatuak ginituen urteko irakurgaiak bai eta Aldareko liburua. Ehun eta hogeiterttikientzat holako lana egitea eta inprimaraztea erokeria zen, sinesteden errokeria. Horri esker ez da sartu erdara elizetan, liturgiaren berritza-ekin. Gero zuek ere hasi zaretze. Gure lan gehientsuak errekarat eman behar izan ditugu, Aldareko liburua eta irakurgai guziak euskeraren batasunari begiratzu berri-erit eskuararatzeko. Itzulpen berria onartuko ote zuten erretoreek ala erdararat eginen ote zuten. Itzulpen berria zinkurika batzuen gatik ere, onartu dute.

Donostiako batzordeak egin itzulpenak Belokeko batzorderat etortzen dira eta bertze batzuetan gu-reak horrat. Ez ditazke liturgi lanak batasun oso osoan egin baina ahal bezain ez-berdin gutirekin.

—Euskaltzain izatea zer ote da: ohore bat ala lanbidea?

—Ez bat, ez bertzea. Hautatua dena, oraiko eskualzale hoberen-erarik dela ezagutzea. Hortarik bada ohore puska bat, lan piska bat ere. Nitaz den bezenbatean, ez dut ohore hori nerretzat hartu, baina Belokeko etxearentzat; ez nuen bertzalde lanbide eskasik Eskualtzaindian sartu gabe.

Xabier Diharce «Iratzeder», Belokeko.
Aita Nagusia. Euskaltzaina.

—Zu Aita Nagusi izatea ez al da euskera-lanetarako eragotzen izanen?

—Oraitik harat, ene anaien bizi-arazteko behar dut bizi. Hautatu nautenean erran diotet, ez nuela Kristoren deiari ezetzik erraiten. Baina ene lan bereziatarako traba handia zela.

Fraidetu naizen eguneko urratsa berri-erit dutala iduritzen zait: Kristoren maitatzeko denak utzi. Baina badakit Kristori emana ez dela galdua eta Eskual Herriak hortarik gal dezakeena ehunetan ordaindua izanen zaiola. Ene lehen

urratsak hori erakutsi daut. Bigarrenak ere erakutsiko daut.

—Fraile bokazioneak gehitzen ala gutxitzen ari dira garai honetan?

—Denetan gutitu dira bokazio-neak, adinekoen bihotzetarik gartetan sartu baita dudu-muda. Beloken ez da aspaldidanik bokazio-ne anitz izan: urtean bat edo bi. Orain arte hola gabiltza: bokazio-ne guti baina onak; haatik eskualdun guti, eskuaraz dakienik ez da bihirik sartu hamar urte hautan. Egin dugu bizkitartean eskual-lan eta eskual-kantu beri; egin diegu

NON ZER

● GALDERA SAKON BAT	
Larresoro	3 garrenean
● «GAZTEAK HAUXE NAHI DUGU»	
Ugalde	3 garrenean
● BERTSOLARIAK AÑORGAN	6 garrenean
● ESTRUKTURALISMOA ETA KON-DAIRA	
Azurmendi	7 garrenean
● IRAKURLEAK MINTZO	10 garrenean
● GALARRAGATAR JUAN MARIRI	
Arostegi	11 garrenean
● KRISTAU - REFLEXIOKO ASTEA	
Goenaga	11 garrenean

eskual-seme mota guziei ongi etorri: nun dira beren burua eman nahi dutenak, Jainkoaren goresgarri eta Eskual Herriaren salbagarri?

—Etxe-barruko bizitza horrek gizona osatu ala gutxitu egiten du?

—Gizona gizon balin bada, bizitze motak gizonagotzen du. Bere burua Jainkoaren maitez bertzeri gogotik emateak gizona gizonagotzen du. Ez dut erraiten haren omena handitzen duela beti; baina haren funtsezko balioa, haren gizontasuna zabaltzen du.

Ez dira gero denak etxe barru-barruan bizi. Ni hogeitertze fraidegaien moldatzaile etxean berean bizi izan naiz eta azken sei urte hautan ere berdin, Aita Abadearen laguntzaile bezala.

Bertze batzu badira, aldiz predikatzen dabilzanak (sei, zazpi). Bertze batzu Afrikako gure etxerat joanak dira (bortz). Etxean daudenetan, badira inguruko jendekin artzaingoan dabilzanak edo kanpotarrei ongi-etorria egiten ari direnak.

Denak Abadeari eta elgarri emanak gara; baina Nausiak ahalaz baktxari bere dohainen araberrako lana egin-arazten dio.

—Nola dago erligio-giroa Euskal Herrian, bai Ipar-aldean, bai Hego-aldean?

—Ez Ipar-aldean, ez Hego-aldean ez gara kristau egonen ez bagara kristauagotzen. Gure kezka eta korapilo guzien sendagailua ez da Kristoren argitiki eta bizitiki urrutzea, baina bai Kristoren argian eta bizian barnago sartzea. Kristauak behar ditugu: egiazko, errotutako kristauak, fraideak, apezak.

—oOo—

Gaurko honetan, Pazko argitan bizi dan gizon baten esanak jaso ditugu.

ERRIALDE

NERE BORDATXOTIK

XALBADOR-EN
SAKONTASUNA

Bai, benetan sakonak dira gure lagun Xalbador-en bat-batetako bertsoak!

Espiritu utsa da Xalbador: sentipen aundiko bertsolaria.

Gipuzkoarren euskerak eta Xalbador-ek darabilkienak ba-dute alde pixka bat.

Erri xeak, gutxi irakurritako erriak, edo lapurdierarekin eta benaparroako izkerarekin artu-emanik eztutenak, eztute osorik artzen Xalbador-en bertsoen esanai edo sentidua.

Xalbador-en aunditasuna neurtzeko aren euskera ezagutu bear lenengo.

Urte luzeetan berekin ibili gera-nok eta aren izkuntza familiko degunok, ondo konturatzen gera zer esaten duen, edo zer esan nai luke.

Martxoaren amabigarren egunean bertsolariak izan ziran Hazparne-ko trinketeen (Lapurti).

Lopategi, Azpillaga, Mattin eta Xalbador.

Xalbador-i egokitu zitzaion gaiak ba-zuen bere pixua.

Neska gazte bat amodioaren saretan.

Itz goxo, eztitsua entzunak eta sinistua; sasoiak, odol beroa...

Labaindu gaixoa, beste ainbat bezela, ta aurdun gelditu.

Xalbador degu neska gazte ori, ta begira nolatan mintzatzen zai-gun:

Amodioak gaitu ontarat ekarri, ta zer gertatzen zautan erranen dut sarri. Barnean sentitzen dut gauza lotsagarri, sobera fidaturik izar faltsuari, jarri bear naiz orain danen irrigarri.

—oOo—

"Danen irrigarri", danen parregarri da guretzat.

Zein dotore agertua izar faltsuarekin plazearekin etorri zaion okerra!

Barrenen sentitzen duen traba lotsagarria; danen parregarri jarriraziko duena.

Atsegin denboran lagun bi; naigabe denboran bakar: aurtxoaren ama.

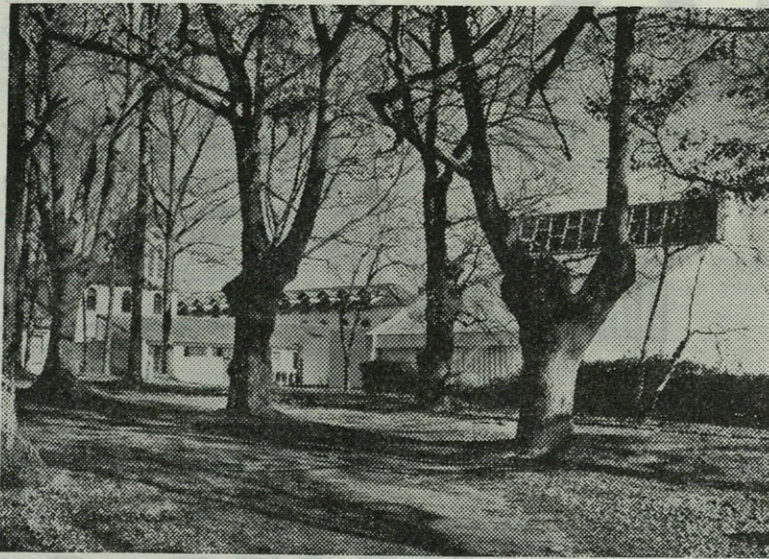
Norbaiti eman nintzan maitearen maitez, ua ere maitale baizen ene ustez; zer on erran daiteke orrelako aitez? aingeru bat utzi du amodio galdez, neronek maita bear orain bien partez.

—oOo—

"Aingeru bat utzi du amodio galdez".

Itz gutxiagotan eztago egokiago esaterik.

Ba-dago poesia Xalbador-en bat-batetako bertsoetan!

Beloko-etaria

Irugarrenean, neska gaixoa ez kondenatzeko erregutuko digu; ez-tala bera lenengo erortzen dana. Aren alde otoitz egiteko eskatuko dio Santa Madalena-ri.

Or erori naizena ni ez naiz lenena, jende maiteak, otoi, ez egun kondena. Ez ditake erepara egin izan dena, sufritzen dutena ni ezpainaz azkena, otoitz egin enetzat Santa Madalena.

—oOo—

"Egun" itzak gipuzkoarren gaur adierazten du.

"Otoitz egin enetzat", otoitz egin neretzat da. "Erranen dut sarri", esango det sarri.

Uskeri batzuk dira izkuntzaren aldakuntza auk.

Berealaxe jabetzen da bat lapurdieraz edo bee-naparreraz mintzatzen diranei zer bait entzunaz.

Neurri aundietako bertsolaria zinez, gure Xalbador!

BELOKEN EGUN BAT

Bai, Beloken egun bat, eta... ez nolanaikoa!

Luzaroan gogoan izango deguna, lendik an igarotako batzuk ditugun bezelaxe.

Astearte goiza. San Benito eguna, ta udaberriaren lenengoa.

Joakin Zubiria ta Joxe Mari Garmendia lagun genituelarik, goizeko amarretan utzi genduen Donosti zoragarria.

Bereala giñan Pausoa-ko mugan. (Euskerazko Pausoa erderazko Behobia da, eztakienik balego ere).

Eskatuta ere denbora oberik ezin egokitu.

Kontuzkoa ta patxarazkoa da Zubiria automobilla eramaten, eta guk besterik ez genduen nai bazterrak obeto ikusteko.

Eguardirako an giñan Belokeko beneditarren artean.

Ango frailllek beurekin batera bazkaldar izatea nai zuten.

Baiona-ko gotzai (obispo) Vincent agurgarria maiburuko; Lurdes eta Tarbes-ko gotzai izandako Theas agurgarria ondoan, alde batetik; Aita Xabier Dihare, gure Iratzeder olerkari (poeta) mistikoa, arratsaldeko elizkizun paregabea gotzai mailla artu zuena, Belokeko Aita Abate berria, alegia, eskubiko aldetik.

Lerro berean beste lau bat aita abate, Lazkao-ko konbentuko burua dan Aita Mauro tarteko zala. Lotsatu ere egin bear gu beze-

lakoak ainbat jaun argiren inguruan.

Jatordu denboran, gainera, alaxe erregutu zigutelarik, bertso batzuk kantatu bearrean izan giñan.

Arratsaldeko lauretan zegoen izendatua Belokeko elizkizun dizdiratsua. Laister konturatu giñan aundiegia zala ango jendearen emana; Belokeko eliz berria txiki-egia izango zala; gaizki ibiliko giñala tokitxo bat aurkitzen.

Ez genbiltzan oker. Ondo egiztatu ziran gure usteak.

Lengoak lengo zirala, gure gotzai Argia agurgarria ere an azaldu zan; berdin Iruña-ko bikario nagusia.

Gipuzkoa ta Bizkaitik zenbat ote giñan?

Zeñiek kontat! Etenik gabe aritu giñan esku-luzaka, bat agurtu ta bestea agurtu.

Elizkizun denboran an entzun ziran zerutar abesti, itzaldi ta gainontzeko zeremoni guziak agertze-ko, eliz-gizon baten pluma nai litzake, ta guk daukagun baiño toki geiago.

Muño batean kokatu dago Beloke. Beste mundu bat dirudi ark.

Pakea, ixiltasuna, ta Jainkoarekin alkar-izketa ugariak izateko leku oberik nekez aurkituko dez.

Urrean da emakumezkoen konbentua ere. Beneditinak dira: ordena berekoak.

Beloken ba-dituzte ardiak. Baiña, etxeko artaldez kanpo kanpoko artzaen esnea erosten dute, ta gaztagintzan izen eta fama aundia artu dute. Eske aundia dauka Beloken egindako gaztak.

Maasti, baratza, fruta zugaiz, ba-dute danetik. Beneditinoak ez-tute buru-lana ta kontenplazioa bakarrik egiten; baita esku-lana ere.

Jainkozko gizonik bada, bat ori gure Iratzeder. Zerbaitetik aukeratu dute konbentukoek danen buru izateko.

Euskaltzaina, euskal akademikoa degu Iratzeder. Aren lanak mugaz aruztik bezin ezagun dirala esan dezakegu mugaz onuztik.

Gure meza nagusietan entzuten diran salmoak ark moldatuak dira. Kezka bat ekarri genduen etxerakoan. Oraingo kargu berria dala-ta, sortuko zaizkion lan eta buruasteak dirala-ta, euskerarentzat ez ote zaigu galduko Iratzeder?

Aurreantzean izango al du erarik eta astirik euskal literaturan murgiltzeko?

Eta... zein bearrezkoa zaigun!

Eztitugu, zoritzarrez dozenan amairu aren neurrikoak.

Saie batzuetan bakarra da Iratzeder; parerik eztuena gaurkoz.

Asko poztu gera-ezin uka-iritxi dan maillara iritxi dalako; Belokeko buru izendatua izan dalako.

Alare, nekez aldegingo digu ager-tu dizuetegun kezak.

Berriro ere Beloken argitaratzen dan "Otoizlari" aldizkari edo errebixtaren orrialdeak Iratzeder-en lan bikaiñez ornituak ikusi nai genituzke.

Pozaldi au izango ote degu?

Basarri

ECHABE

ETXABEREN
Mueble - Étxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78

84 11 24

ZARAUTZ

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi -Soraluze-
Oñati
Ormaiztegi
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markina
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errenderi
Billabona
Gazteiz

Bilbo
Legazpia
Iruñ
Durango
Amorebieta
Azeitia
Emari
Zarautz
Sestao
Ordizia
Antiguo -Donostian-

Ermua
Eskoriaza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enenderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Iruña
Deba
Anzuola

Apat-Etxebarne eus-
kaltzainaren elkarriz-
ketari buruz oharra

Molde uts batzuk agertu dira Z. ARGIAren 743garren alean argitaratu zan elkarrizketan eta uts hauetatik nabarmenena hau da: 3garren galderan «Asi berria da saio hori eta ezin esan iraupen luzea laudagarri horiek» dion lekuan «asi berria da saio hori eta ezin esan iraupen luzea izango duenez. Horretarako maisu egiten duten apez laudagarri horiek, alde horietako aurrei, bertako euskalki ederrean...».

**LA CASA
DEL CAFE**

Juan Irujo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

PAZKO EGUNA

Izadiak berak ematen digu, gure artean, Pazkoa ulertzeko biderik egokiena. Negua joan da, eldu da udaberria. Dana beritzen ari da. Lurra jaxten ari da belar, landare eta zuhaitzez. Zuhaitzak ostu eta lorez. Txoriak abestiz eta umez...

Guzia biziberritzen, odolberritzen, ugaltzen eta pizten dakusgu.

Au da Pazkoa ere kristauarentzat: maitasuna gerekoikeriaren garaille, askatasuna zapalketaren garaille, bizia eriotzaren garaille, pakea gerraren garaille, zuzentasuna bidegabekeriaren garaille...

Zenbat gerekoikeria, zapalketa, morrontza, bidegabekeria, gezur, gorroto, zigor, gurutze eta eriotz!... Eta indartzen ari da mundu zabalean guzi onen aurka. Ugaltzen ari da maitasunaren, zuzenbidearen, pakearen, askatasunaren eta biziaren aldeko burruka ere...

Baiña burruka luzea da, lana zailla, aundiak bait dira "illunaren indarrak". Zenbat jende erortzen dan, zenbat erretzen, zenbat aspertzen eta galtzen! Zenbatek etsitzen duten...

Ametsak eta elburuak aundiak, lortzen dena txikia. Ez dute beren ahalegiaren emaitzik ikusten. Siñesmen aundia behar da.

Jesus Piztua da auzentzat eta danentzat Itxaropenaren eta Siñesmenaren iturri. Nolabait salbatuak, askatuak eta biziberrituak gaude errotik. Sustain piztuak gaude eta bizirik.

Ez gaude zearo illik, badugu biziaren azia. Ez gaude zearo loturik, badugu askatasunaren argi-izpia. Itxaropena eta siñesmena behar ditugu. Oiek galdutakoan guzia gldu dugu. Denok entzun behar ditugu Ebanjelioko itz aiek: "Adore seme, adore alaba, zure siñesmenak salbatu zaitu".

Ez goaz berriro Sinai-mendira, Agar neskamearen ume izateko, ots, morroi izateko. Jerusalem berria da gure erri, gizarte berrira goaz, gure aberria. Sara da gure ama. Ez gera gehiago morroi, seme bizik, askatasunaren seme, alegia.

Beraz Pazko eguna, askatasun eguna dugu, egiazko aberria arkitzen dugun eguna. Salbazio azia ereiten dugun eguna. Itxaropen eta siñesmenaz jaxten geran eguna.

Utz ditzagun burutapen illunak. Begira dezaiozun mendi artetik datorkigun eguzkiari. Dirdir egiten du paradisuko zazpi ibaieran. Eta ez ditu agortuko. Ur bizia darie zazpiei.

Kantauriko itsasoan bat egingo dute. Eta Kantauriko itsasoa edatuko zaie berriro indartu ditezten.

Launbat santuko ur-berriak ezetu eta su-berriak beotu gaitzala askatasunaren seme izateari gehiago uko egin ez dezaiozun.

GALDERA SAKON BAT

Aste hauetan jakinarazi diren zifra eta zehaztasun batzuek, aspal-diko eztabaida bat para dute berriro denon begien aurrean.

Alde batetik, droga-harrapaketa gaitzak gertatu dira, Marseillan larriena: ukaldi bakar batez 430 kilo heroina bilduta. Sail honetan eza-gutzaile direnek azaldu dutenez, miloi bat txerto-neurri baino gehiago lor litezke keta horretatik. Jakina denez, bestalde, heroina da drogetan «bortitzena»; eta hartzen duten gehienak, droga «bigun» ekoiko higuindurik eta sorturik igaroak dira heroinara. Hots, ameriketar politziak karkulatu duenez, Marseillaren barruan eta une hartan bertan beste zortzi edo hamar tonelada heroina zegozkean. Kontuak hortik aterak!

Gure mundua benetan ezin ja-sanik, miloika drogatzen dira, gero eta gehiago; gure bizikera egiazki eraman-ezina bait litzan.

Zer diote psikologiariek? Hona hemen egun hauetantxe zabaldu diren beste zifra batzuk:

1.—Fraitntzia bakarrik, psikosiak eta neurosiak zaindu beharrez (erotatun osoak barne) 1969-an bakarrik, 722.000 konsultazio edo ikustamen deklaratu dira ofizialki (hiru urtetan % 20 gehiago). Euskal Herriaren mailara itzuliz gero, hortaz, 40.000 bat urtean.

2.—Parisen eta Parisko inguru-

etan, lan egiteko ezintasunik gehientsuak, psikoolgiako eritasunen ondorio dira: % 24. Lautatik bat jota.

3.—Hogei urte honetan (1950-1970) buru-eritasun larrien kopurua (alegia, lanik ezin egitea ekarri dutenena) laukoiztu egin da, lau aldiz handiago egin. j

Zifra bildurgarri horiek Fraitntzia-koak izanik ere, oso antzekoak bide dira industria duten erresuma «hirikor» guztietan «komunista erresumak barne».

Eta ondorioa nabarmen: «Il serait difficile de ne pas voir dans cet accroissement un reflet de l'adaptation actuelle des individus à certains aspects de la civilisation» (Dr. Escoffier L.).

«Zibilizaioa» ahal da, ordea, horren kaka? Ala, «sistema»? Beste hitz batez, kapitalismoa ala industria? Politika ala teknika?

Galdera hau ezin sakonago da. Eta psikiatrek neur dezakete ongienik agian erantzunaren garrantzia; beren barne-ezinegonak lasaitzea nahi luketen miloika neurotiko horiek psikiatregana jotzen bait dute laguntza eske. Zeln laguntza emango, ordea? Laguntzarik eman behar ahal zaie?

Overney-ren heriotzaz eta «gauchisme»az mintzo zelarik, argiro galdetzen zuen berriki kasetalari batek: «Qui opprime le plus, l'usine ou le système?». Euskaraz, zerk zanpatzen du gehienik: lantegiak ala sistemak? Honetan da dena.

Zanpatzailea SISTEMA baldin bada, soluzioa politikaren mailakoa da, eta iraultzaren bidez konpon daiteke arazoa. Kasu honetan kondenatu egi nbehar dira psikiatrak (karitatea kondenatzen den bezala), psikiatria burgesiaren tresnatzat arbuatu behar da, eta «ero»tzat jotzen direnak iraultzaile besterik ez dira. «Eroak» dabilta zuzen; eta «zuhurrak» alienatuak baizik ez dira. Eroetxeak eta gartzelak elkarren kide. Psikiatrak eta politziak anaia bixki. Zenbait ezkerarren artean azterpide hau onartzen dela gauza nabarmena da. rogaren erotasunaren emendioa, «sistema»ren ondorioa da.

Baina kapitalismorik ez duten erresuma marxista-leninistetan ere, eta nahiz zentsurak barneko berri urri iraztera utzi, badakigu fenomeno antzekoak gertatzen direla: Polonian eta Txekoslovakian, esate baterako.

Nekez esan daiteke, beraz, sistema dela drogaren eta psikopatien giltzarria. Ez da ahanzi behar, bestalde, sistemaren kontrako politikagizonak, hain zuzen ere «ero»tzat hartuak direla URSS-en, eta erotetxetan sartuak. Grigorenko jenerala, esate baterako, Krimeako tatar abertzalea, eroetxe batetan dago preso aspaldisko honetan; eta kaso hau eta honelako beste anitz kondenatzeko, hogei ortodoso frantsesek egin dute Otsailaren 16an dei bat, gezurrezko «ero» horientzako guztientzako askatasuna eta dinatasuna eskatuz. Komunista herrialdeei dagokienez, beraz, egia soila aipatu dugu, gartzelak eta eroetxeak elkarren kideak direla esanez.

ZOA baldin bada, ez drogak ez erotasunak dute politikazko sustrairik. Kaso honetan, alferrik ari da psikiatra jendea sendatu nahian; adimenaren gaitz horiek konponketarik ez dute, eta iraultza bera ez da aski. Zibilizazio osoa ukatu behar da.

Ohar gaitzen gauza batez: bigarren hipotesi honetan, hippy-ek lutekeala egia. Henry Laborit biologilari eta pentsatzaile apartak aspaldi danik idatzia duenez.

Freud-ek, horrela, joan den mendean Hegel-ek bezalatsu, bi joera politiko eman ditu. Eskuindarra bata: eritasuna sendatzeko «integratu» egin behar da eria gizartean, «super-ego»aren debekuak eta helburuak zuzenetsiz eta onarrariz; eta ezkerterra bestea: eritasuna sendatzeko modu bakarra, gizarte-kera honetatik heldu zaizkigun ideiak eta baloreak funditu behar dira, iraultza egin behar da.

Baina politikoa ez den hippy-en ukaera ere eman dezake: buru-eritasun horiek zibilizaziotik bere-tik heldu bait dira, etsi dezagun, eta goazen Indiarra beste bide berri eta teknikagabe baten bila. Drogazaleak ere talde honetara bil litezke azken funtsean.

Halaz guztiz ere, arazoa zailago da oraindik; biologiaren eragina inolaz bazter ezin daitekealako. Gizonaren trajeria tirabira zeil honetan mamitzen da: alde batetik gizartearen determinismoa dago, gizarteak dakarkigun mugaketa; eta beste aldetik, biologiarena, geure gorputzak eta kirio-sistemak damakiguna.

Demagojia errazei lagata beraz, zer konpon daiteke iraultza baten bidez, eta zer ez? Noraino iristen da lantegiaren beraren zapalketa, eta nun hasten sistemarena?

Ez dut nik erantzungo.

LARRESORO

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Azterrietako beste errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez gaidetu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

«GAZTEOK, HAUXE NAHI DUGU»

«—Lana nahi dugu.

—Lantegi barruan zerbait erabakitzen denean, guk ere parte hartzea.

—Erantzukizunez joka ahal izatea.

—Gure iritziak agertarazteko eskubidea, zeren eta eguneroko lanaren esperientziak asko bait dezake zenbait antolaketa alderditan.

—Langile eta gazte geranez, gure nortasuna aintzat har dezatela.

—Aseguroak ongi antolaturik egotea.

—Lantegi barruan arriskua eta osasunaren aurkako giroa desegitea.

—Gazte haroan fritua eta etekina eskaini ondoren, zahartzaroan ez gaitzela baztertu.

—Elkartzeko eskubide egi bihurtzea beharrezkoa zaigu.

—Lan orduak mugatuz denbora libre edukitzea ere bai.

—Ikasi nahi dutenentzat, irakas-kintza hobekiago antolatzea.

—Gure solas eta dibersioak geuk antolaturik egotea.

—Famili barruan ere arretaz eta erantzukizunez ekiteko eskubidea.

—Egiatzko sindikatoa bertako ar-

duradunak langileen egiazko ordezkariak izan ditezten».

Ona hemen Catalunya eta Balearsko gazteriak 1968 garren urtean zuzentzen dituen eskabideak. Eskabide horiek orain eta hemen eginak egin izan balira erantzun zabalagorik jasoko genduke. Benetan kontzientziadun gazteria gutxi batzuek baino ez dira. Bainen hauek, posible daiteken neurrian, askoz erantzun zorrotzagoak emango litzuzteke. zan ere, zuzendu beharrezkoak asko izanagatik, sustraletara joo luke.

Lehen aipatu dugun eskabide zerranda dela eta, eskuratu ahal izateko, azterketa orokor eta erabateko egin beste erremediorik ez zaio geldituko. Sindikalgintza ezezik, politiko lanak ere zer ikusi han- oia izango luke. Lantegi barruan giro hobeari jabe izatea, errespetoa eta representatibidadea gordeztea, t.a. posible ote aldakuntza sakonagoaren baitan izan ezik?

Hemen dago kaka.

Sarritan, lantegi barruko burrukan, langile gaztea baztertua izan da. Txori-burutzat, jo izan dute mailz, bidegabekeriaren bildur izan da «zentzudun militante heldua». Lantegian, berriz, hogeitabost urte bitarteko gazterien proportzioa handia da benetan. Estruktura edo erakundean bertan bideak zabaldu nahiean edo, botoak emateko t.a. gazteari arretaz begiratzen zaiola dirudi. Baina irudimen hutsa besterik

ez duzu. Izan ere soldaduzkako eginbeharrekoak asko mugatzen ditu burruka garaian.

Zer egin handia dago. 1970 garrenean, laneratu berriak ziren gatzetxoek galdekizun batetan, dakus-gunez, asko dira euren eskubide, t.a. ezagutzen ez dituzten gazteak, % 44 egia esateko, eta are gehiago horretarako ardura eta arretarik ez dutenak % 48.

Zenbait taldeek, beregain hartu nahi izan dute gazterien esnatzearen egiteko zail bihurria, eta lenarl gogotsu ein diote. Bainen, taldekeriatan eroritakoak ere ez dira gutxi. Badirudi, taldeari interesgarri zaion neurrian eta eran bakarrik laneratu bide direla. Eliz mugimenduak, garai bateko JOC esate baterako, ez zion langileari euskaltasunez erantzun. Beste zenbaitek, politiko kontzientzia itsatsi nahi izan dute, bainen eguneroko zeregin eta burrukarako ez dute gaztea gertu eta preparatu. Horrelakorik ere, zuk ezagutuko duzu noski.

Azkenik, han eta hemengo agintedunek, hitz ederrak ialgi dizkigute gazteriarekiko gaia erabiltzaz: gaztea da gure esperantza, etorkizuna gazteriarengan dago, munduaren udaberria dugu gazteria, uste osoa gazteriarengan dadukat, t.a. Hitzak, hutsak, hutsak, besterik ez.

Mikel Ugalde

Zanpatzailea, berriz, ZIBILIZA-

ZENBAit ga RA 72

BERRIAK

● Hilaren 18an, Iruñen, arrakasta handia izan zuen jaialdi bat ospatu zen. Bertan ziren "Obereña" dantza taldea, hauspojtzaileak, txistulariak, gaitalariak eta Villava-ko Santa Cecilia korua.

● Hilaren 19an ere, hauspojtzaileak. Oraingoan, Bilbon, Santiago Apostol delakoan. Jesu oroño jaunaren zuzendaritzaren pean aritu zen hauspojtzaile talde polita, baita "Bancobao" korua ere.

● Eta hauspojtzaileak (hauxe hitza!) aipatu ditugunez gero, diogun Alsasuan Euskal Herriko Hauspojtzaileen I. Sariketa eratzeak asmoa sortu omen dela. Sariketa hau "Lagun Onak" deritzan elkar-teak antola zezakeen.

● Martxoaren 18an, Bergaran, Real Sociedad eta Atletico de Bilbao izeneko foballa ekipoetako lehen jokalarien arteko saioa eratu zen.

Ez zaigu askorik ardura nor atara zen irabazle, delako foballa saioa bertako Luis de Eleizalde ikastolaren alde eratu zela baizik. Behingoa geu ginen irabazle.

● San Jose egunez bertsolari saio bikaina izan zen Añorgan. Han ziren Martin, Lopategi, Azpillaga, Gorrotxategi, Lazkao Txiki eta Lasarte. Gai eta puntu jartzaile "Orixe" handiaren iloba Jose Maria Aranalde.

Jaialdi horretan bertan, sari bat eskaini zitzaion Ahetzako Martin txikiari, aurtengo Astoriako bertsolari eguna bere ohorez eratu zelako.

● Egun berean, Urnietan, lehen aldiz auzketa zen Iñaki Begiristainen "Kiretsa dario" deritzan antzerki lana.

Honako saio hau Urnietako "Egi billa" taldeak prestatua izan zen, eta bertako ikastolaren alde eratu.

● Martxoaren 25ean, Idiazabal-en, Guraso Elkar-teak jaialdi polit bat eskaini zien herritar eta inguruko. Alde batetik, Uztapide, Lasarte, Lazkao-Txiki eta Agirre bertsolariak.

Bestetik, bertako "Gau-txori" deritzan kantari taldea. Jaialdi hau Idiazabalgo ikastolaren alde eratu zen.

● Halaber, hilaren 25ean, Legazpian, Udaren Biblioteka Batzordeak eraturik eta Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren laguntzaren pean, idaz-lehiaketa bat moldatu zen Legazpia bertako eskoletako ikasleen artean. Idazlanak euskaraz nahiz gaztelaniaz presta zitezkeen.

● Lexonako "Itxasalde" elkar-tea antolatzaile delarik, Ipuin eta Saiakera Lehiaketa bat eratu berria da.

Ipuinok itsasoa izan beharko duite gai bezala. Saiakerak, aldiz, Lexonan Unibertsitate bat eraikitzeak sorrerazi daitezkeen onura eta kalteak. Lanak euskaraz zein gaztelaniaz presta daitezke.

● Jesus Altuna berastegiar jakintsuak "Ibañe Martin" deritzan saria irabazi berria du "Antziñako ugazdunak Gipuzkoan" egina duen inestigazio lanagatik. Langilea dugu hauxe inon langilerik bada, eta goi mailakoa jakintza sailean. Zorionak.

AIPAMENAK

● Bizkaiko AGUR hamabostero-ko laster asteroko bihurtzeko asmotan dugu. Zorionak, eta benetan gainera, Zorioneko bait gauden euskaldun guztiok, hasiera batetan behintzat, edozein euskal al-dizkarik hedatze eta ugaltzeko ahalmenik agertzen duen artean. Horrez gainera, zehatzago esanez, ugaltzeko berezko du "irekitasun" bat, eskualdez nahiz irizimoldez, irakurlego hedatuago bati egoki dakion. Talde itxietan ez du inongo al-dizkarik irauterik. Kontuan eduki bezate hau gure "ultrek", ezkerrekoek zein eskuinekoek.

Bestalde, gauza bat ez dugu onartzen, edo hobeto esan, ez dugu ulertzen, zera, zer dela eta egin ote dituzte AGURekoek harpide txartelak euskaraz bezain gaztelaniaz? Ez diogu antzik ere ematen nola euskal al-dizkari batek atera ditzakeen harpide txartelak erdaraz. Are gutiago, euskaraz ez dakiten "euskaltzale" harpidedunen bila nola saia daitezkeen. Ez da, ez, luzera, al-dizkari baten harberik trinkoena, ez horixe.

● Madrilen eratuak dira "Gastronomia Vasco-navarra" delakoaren ihardunaldiak. Itxura denez, "vasco-guipuzkoana", "vasco-alavesa" eta, zer esanik ez, bekatua bali-tzan, "vasco-francesa" delakoek ez dute parterik hartu ahal izan. Magalean dago oraindik zenbait! Edo, hobeto esan, egon nahi du.

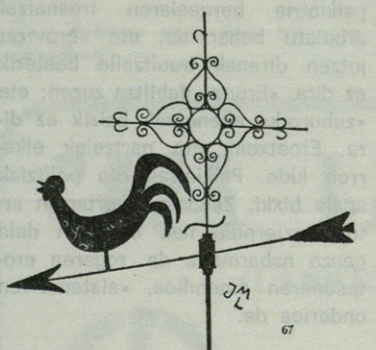
● Larunbata arratsaldean Arraten ginen. Denbora baino lehen heldu zaigun udaberriko eguzki epela dastatu gururik. Ez da toki makala gure haurrentzat, ez eta gainontzekoentzat ere. Iltutzean beharuntz gentozen. Gutariko batek zioen:

— "Zenbat luzatu den gero, eguna!"

Puntuari, maitemindu bikote batekin topo egin genduen. Batak ziotan besteari:

— "Zenbat moztu den gero, gaua!"

Halaxe da, bai, mundua. Beti gauza berdina baina perspektiba desberdinez.

● Biharamunean, San Jose egunez, "Markinako Leoa" deritzan Antonio Totorikaguena probalari ospetsuari eskainitako omenaldia ospatu zen. Omenaldi honetarako txekor eder bi erre ziren burrun-tzian. Erre eta jan, noski. Gu eta gure orjia txikiak...

Agian, omenaldi hartako tripa-zain bati baino gehiagori iritziko zitzaion gaizki gure maiteminduen gaua luzatu nahia. Nik neuk ez dut, hala ere, gauza horren garbi ikusten.

● ANAITASUNAN irakurtzen dugunez, "ETOR" editorialak, orain arteko batzuk gipuzkera hutsez agertu arren, hemendik aurrera euskara batuan aterako omen ditu bere liburuak, baina aita Altunaren gipuzkerazko aditza.

Esango ahal digu berri emaille horrek zer esan gura duen baina horrek? Gu, itxura denez, behar baino motzagoak bait gara!

● Frantzia barrena prestatu den inkesta batetan agertu denez, frantziarrek biziki onartzen dute Europako elkartasun bat, gobernu, agintaritzak eta moneta berdintsu batez. Ez dute, ordea, inolaz ere onartzen, Europako ikurri eta harmada bakar bat.

Nonbait, unibertsalista handiena ere, funtsean, abertzale amorratu

dugu. Ez da, ez, bere buruaren jabe den inor herri, bere hizkuntza, bere askatasuna eta bere izate berezia, sasi unibertsalismo batez trukatzeko prest dagoenik. Gero eta gutiago gainera.

● Behobiako zubi zahararen urte betetzea dela eta, Bidasoa hiba-leko bi ibarretan txartel bana jarriko omen da euskaraz, gaztelaniaz eta frantseseraz.

Asmo honen berri jakin ahala, zera etorri zaigu bapatean gogora, hots, zein euskaraz baliatuko ote dira txartel jartzaileak? Euskara bakar batez ala, zein ibarretakoa den arabera, birez? Berriz ere erri-dikulua egingo ahal dugu, ba?

● Lehenagokoan, Criado del Val jauna (gaztel akademikoa, oker ez banago) honela mintzatu zen TVE delakoan: "Neologismo berriak eratu beharrean gauden. Neologismo asko gainera. Osterantzean, gaztelania galduko zaigu, eta laster, ingelesez mintza gaitzake guztiok".

Zentzurik duenak uler dezala. Eta ez neri harrika hasi. Ez gaitzen i-eti puntarik punta ibil. Ordua duk "plantatzeko" eta.

● Donostian sortu berria da "Kiro-lak" deritzan al-dizkari bat. Bel-dur gara izena baino ez duela izango euskaldunak. Amaikatz "engaina-bobo" sortzen digute inguruan. Eta txarrena ez da hori, txarrena dateke luzera euskal litaraturaren zerrendetan sartuko digutela hori ere.

● Gutxi gora behera Madrilen gertatu dena, hots, "Euskal Liburuaren Asta" delakoaren izenpean, Euskal Herrian argitaratzen diren erdal liburuaren erakusketa bat prestatu dela. Eta oker ez bagaude, Euskal Herriko "euskal" enziklope-dia batek eraturik, Gero euskaraz ez dela ezer argitaratzen... ur zikina benetan zenbait iturriri daria.

Luis de Castresana idazle bilbotarra mintzatu da Madrilen, "Euskal Liburuaren" sasi erakus-keta horretan. Euskal idazle askok bere aberri handiaren hizkuntzan idatzi arren, euskarak garrantzi handia omen du erderaz idatzi ohi duten "euskal" idazle horien zen-tzu, molde eta irizpideetan.

Horrez gainera, euskaraz ere po-lito idazten omen da (kontxo!). Ia lauehun idazle omen gara euskaraz idazten dugunok. Hala ere, badirudi Madrileko erakusketan ikusi denez, benetako euskal litaratura, erdaraz (areago, gaztelaniaz) idazten dutenak osatzen du-tela. Euskarazkoak, berriz, exotiku kutsu batez, urrezko marku bate-tan gordetzekoak bide gara, "joya lingüística" delakoaren ezagugarri edo, Igeldoko tximinoak bagina be-zalaxe. Nahi beste zorakeria egin dezakegu kaiolatik irtetzen ez ga-ren artean, edo-ta gure inguruan gozokiak jaurtitzen dituztenok min-tzen ez ditugun artean.

Eta horrela gabilta. Honi eta beste horri jokoa egiten. Eta be-rek, guri, begitara... zera egiten.

● Pasai-Donibane al-bistari den Iñalurretak "Pasai" deritzan liburu bat bidali digu. Enbait aipamen irakurriak ginen liburu honetaz. Euskaraz nahiz gaztelaniaz idatzia dator. Gai berberok bi hizkuntza-tan. Nonbait, pasaitarren euskara ez da, ez, gipuzkera soila. Liburu hau, Xabier Aranburu kazetari eza-gunaren arduraren pean argitara-tua da.

Zorretan nauk Iñalurreta adis-kidea. Birritan zorretan gainera. Lehenik, delako liburu hau bidali dida-lako, eta ondorioz, eskerrik igor dizaiadan he-re zuzenbiderik eman ez dida-lako.

● Berriz ere "Registro Civil" de-lakora joan behar izan dut. Ene emazte honek nahiko zeregin ematen dit.

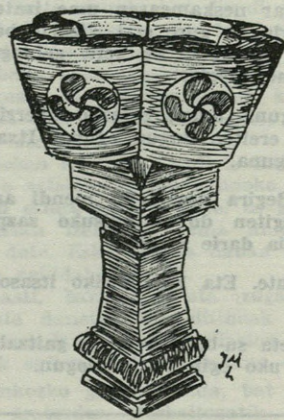
Ez dut bigarren haur honekin lehenarekin izan nuen oztoporik izan. Emazteak nahi zuen izenak ez bait du eragozpenik. Mutila izan balitz, ENEKO nahi nion ja-rri. Eta honela, euskal izenez ihar-dunean luzatu naiz mostradore atzeko neskatilarekin.

"Eneko" ezin daitekeela aurre-rantzean Gipuzkoa osoan ipini,

erantzun dit neska honek, horrela agintzen bait du Gipuzkoako az-ken Boletín Oficial (Martxoaren 5ekoak) delakoak.

Itxura denez, hauzia Tolosan sor-tu zaigu, Guraso batzuek beren semetxoari "Ugut" izena jarri na-hi omen zitoten. Ez zieten utzi. Jue-zaren ustetan izen horrek ez omen du adierazten arra ala emea den (Bergaran badago gutienik "Ugut" bat).

"Ugut" ezinean, "Eneko" izen-datzea erabaki zuten. Baina ez da hor arazoa amaitzen. Juezak ezetz, ez dela Gipuzkoan honelako izenik (gezurra). Nahi izan zuten gura-soek "Eneko" izena frogatu. Eus-kaltzaindiaren agria, Estornes jau-naren "Los Vascos" liburuak eta beste arrazoiaren bat edo beste ez ziren izan aski. Joan dira hauzi-tara, eta galdu. Eta txarrena ez da Tolosako haur bat horrela izen-datzea ahal ez izatea, Gipuzkoako errejistro guztiak aurrerantzean izen hori ez jartzeko jaso duten agindua baizik.

Gogora datozkigu Jose M.^a Sa-trustegik "Príncipe de Viana" al-dizkarian esandako hitzak. Alegia, hauzitara joan aurretik, aldekoak eta aurkakoak ondo neurtu behar direla. Hobe dela denboraz atzera egitea, hauzi bat galtzea baino. Ho-rra hor ondorioak.

Bestalde, iraganak iragan, ez du-gu uste ENEKO baino izen froga-garriagorik dugunik gure izende-gian. Eta ez bakarrik Nafarroako Erresumaren kondairan oinarritu-rik (berau nahikoa izen behar li-tzateke eta), baita Elizaren bera-ren sandu-izendegia kontuan har-turik, ere, zeren, batek baino ge-hiagok ez badaki ere, Ekainaren Igoan. "San Iñigo o Eneco, Abad de Oña" eguna ospatzen du gure Eliza Amak.

Bada "La Leyenda de Oro" deri-tzan liburu sorta bat, Elizak izan dituen sandu guztien zerrenda eta kondaira aipatzen duena. Begira zer dio bilduma honek: "San Ene-co, decoroso ornamento del Orden de San Benito, uno de los grandes héroes que han dado mucho ho-nor a la iglesia de España, nació en Calatayud, ciudad antiquísima y muy noble de la corona de Ara-gón. Sus padres fueron mozárabes. Llamáronle ENECO, nombre usado en Aragón, trocándose des-pués en Castilla con el de Iñigo" (La Leyenda de Oro. Barcelona, 1896. Tomo II, págs. 375-378).

Dena den, lehen aukera guti, eta orain gutiago. Ez ote dago bide-rik izen hori berriz gure sokara eramateko? Zer egin dezake Eus-kaltzaindiak horretarako izendatua duen batzordeak? Ez ote zaigu ho-netaz Nafarroako "Sagi" delako espezialista mintzatu?

Benetan uste dugu izen hori be-rriz geureganatu behar dugula, gu-tienik "Amatiñok" hirugarrena la-sai "enkarga" dezan.

● Errejistrorra nintzen egun be-rean, bertan ikusi genduen elkar bi adiskidek. Bera ere alaba bat izendatzeko asmotan zetorren.

— "Zein izen jarri behar diozu?"

— "Enma".

— "Ezin daiteke horrela inor izen-da, ez bait da sandu izena".

— "Nola ezetz, Argentinan bada Santa Enma".

— "Ah! orduan bai".

Gezurra badirudi ere, nik neuk ikusia, irakurle. Arazoa beraz, ez da sandu izena izan beharra, ez arra ala emea den adierazi beha-rra, ezta amaika agiritz frogatu be-

harra ere. Arazoa besterik da, eus-kalduna ala erdalduna izatea, ale-gia. Gainontzekoak ipuinak dira.

Tolosako juezari irakatsiko ahal diogu ENECO aragoiarra dela? Na-hiz eta jatorri hau erabat disku-tigarria izan, noski. Baina, hau gure arazoa da, ez berea.

LIBURUAK

● LUR editorialak eskaini digun azken alea, KANDIDO alegia, ber-riketa eta esamesa merketarako prestatzen den liburu dugu. Guk ere arrisku hori dugu, jakina. Aza-lez begiratu ez gero, erdal kutsuak eta batere landu gabeko hiztegiak halako nazka bat sor dezakete irakurlearengan. Hala ere, bada, gu-re uste apaletan, besterik ere.

Diogun lehenik, "Kandido" eza-gutzen ez duen irakurlearentzat, nobela honetaz Voltaire Leibniz filosofialariaren irizpideak zirikatu nahi dituela, bi alderdi berezi azal-duz. Alde batetik, Pangloss mai-suaren ahotan jartzen du Leibniz berak arakutzen duen mundu ho-nen teoriak eskuzabaltasuna eta baikortasuna, mundu hau benetan ona, ezin bestekoa dela, daiteke-en onena. Bestetik, aldiz, Kandido habera (izenak dionez, on-hutsa), Pangloss maisuaren ikasaldiak si-nesturik, non nahi egundainoko harrikadak, azpianak eta ahier-goak jasaten dituen gizajoa (1).

"Kandido", Frantziako literatu-ren klasiko bat dugu, ilustrazio deritzan garaietako ezagugarriene-takoa, eta badirudi, itzultzaileak euskara klasiko batez nahi izan duela ere euskal irakurlegoari es-kaini. Nolabait esateko, Voltairek euskaraz idatzi izan balu bere no-bela hau, gaurko euskaldunok ira-kurri beharko genduen bezalatsu edo...

Erdal kutsudun euskara traketsa, zaharkitua, arras nekeza eta hego aldeko euskaldunok irentsi ezin du-gun zenbait eraz eta (legezkoak badira ere) loratua. Behar bada, itzultzaileak urrutiegi joan zaigu, za-hararren zaharrez, XVIIIgarren mendeko baino euskara urtetsuago batez baliatzen ahailegindu bait da. Axular bera ere modernoa dateke gure euskarazko Voltaire honekin gonbaratua. Agian, badu itzultzailearen euskarak Leizarragarenare-kin halako kide-tasun bat.

Nonbait, Ibonek hizkuntzarekiko esperientzia batez nahi izan du ja-betu. Eta honela, aldaketa mires-garri bat medio dela, Voltairaren nobela hau saiakera bihurtu zaigu euskaratzean.

Baldintza hau kontuan izan be-harko ditu irakurleak "Kandido" irakurtzeari ekin aurretik, osteran-tzean, itzultzaileak adarra jotzen ari zaiola iritziko bait zaiola.

Bestalde, ez da hau edozeinek irakurtzeko liburu. Guztira ere, bizpahiru hizkuntzalarik, hiruzpa-lau jakintsuk, despistaturen batek, eta ohizko kazetari sufritu honek irakur dezakete liburu hau.

Itzultzaileak bazekienekin jakin, noski (ez bait da tontoa), arrisku honetaz, hala ere nahiago izan du erraz asko menderatzen duen pro-sa funtzionalago batez ez baliatzea. Arrisku honek ezer garrantzi guti du itzultzailearen erresposabilita-te pertsonalari dagokionez, bere gi-sa, zer edo zer eskaini gurarik bait dator. Hala ere, besterik liza-teke nobela hau argitaratu duen Editorialak bere harpidedunei zor dien begiramenaz ihardun behar bagendu.

Diogun guk ere, Kandidok beza-la, "geure jardina landu behar du-gu".

KANDIDO (Candide ou l'Opti-misme. 1759). Voltaire. Ibon Sara-sola, Lur Editorial. Donostia 1972.

AMATIÑO

(1) Nobelaren amaieran, bereak egiten ditu Kandidok, Martin adis-kidearen hitzak: "Trabaila gaitze-zen arrazoinatu gabe; hori da bi-zitzea pairakor (jasagarri) bihur-tzeko bide bakarra".

U.S.A. -ko auteskundeak

I - NIXONEN BIDEAK

Lehendakaritza lortu nahi dutenen lehen pausok New Hampshire ta Floridan eman dira. Inauteri giroan, baina mundu osoarentzako garrantzi ikagaragarria duten auteskundeak lau urteetan U.S.A.-ko burua izango den gizona aukeratzeko dute. «Show» izugarri honen ikusleak bi Alderdi nagusien egitarauak eta kandidatoen egokitasuna neurtuko dituzte. Lehendakaritzarako kandidatoak izendatzeko asmoarekin Demokratik uztailaren 9-an bilduko dira ta Errepublikanoak abotzuaren 21-ean. Bi Alderdi hauen artean nor irtengo da nagusi? Autarkiak irabazteko zer asmo agertuko dute?

1968-garren urtean, beltzen eta zurien arteko borroka razialak, ikasleen ezin egona eta Vietnamgo gerraren okertzeak Johnsonen itzaltzea ekarri zuten. Geroztikan, erreproio gogor baten bidez, hurieta-ko kaletan borroka baretu direla ta ikastetxeetan lan giro bat lortu dela gogoratuerazi ahal izan zuen Nixonek urtarilako hitzaldi batean. Beraz, Nixonek jasoko ote du berriz ere herrita gehien asmo ona?

NIXONEN INDARRA

Auteskunde garaietan gehien bat kontuan hartzen den herritarra, zarata handia egin gabe bizi den gizona izan ohi da. Agintariek ugari aipatzen dute «orden» eta pake zale den herritarra. Honen antzekoek multzo handi bat egiten bai dute. Nixon ere, jendetza hori aintzakotzat hartuaz, bere menpean lortu den hurieta-ko itxurazko pakea aizatzen gogotik ari da. Eraberean, egoaldeko zuriak ugari direlarik, Epai-Mahai Nagusirako razista joerako gizonen bila dabil ta beltzak eta zuriak ikastetxeetan nahasteko egokitu zen joeraren aurka agertu da Nixon jauna. Baina auteskundeak irabazteko hori aski ez dela oharturik, Vietnamgo arazoari ta ekonomiaren desegokitasunari eldu beharra izan die.

Vietnango gerra vietnandarren arazoa bihurtzeko eraman duen politika zeharo goitik behera etorri denean, «historiaz» bete nahi izan ditu Pekinera ta Moskurako ibilaldiak. Autarkidunen aurrean bildots itxuraren agertu nahi izan du Nixonek bere otso izaera. Pake itxurapean, abioi ta teknoloji gerra gogortzen doha Indotxinako alderdietan eta 6,3 mila milioe dolar militar gastoko handiagoteko eskatzen ari den unean, baimena ukatu du sozial laguntzak zabalteko.

Dena dela, Nixonen bildots jantzi horrek ondoraen onak akerriko dizkiotela dirudi. Azkeneko «sondeoak» autarkien erdiak baino gehiago berarentzako izango direla diote ta hori hala izanik Errepublikanoen indar denak bere alde izango ditula esan daiteke.

NIXONEN AUL ALDERDIA

Baina hori dena oso irristakor bihurtzeko: Buru betetasun ofizial horren erdian, ekonomi egoera oso larria da. Lan ezaren ehunekoa % 6 da (% 15 beltzen artean ta % 18 gazteen artean); inflazioaren neurria beste hainbestekoa da; % 75 besterik ez da erabiltzen industri kapazitatea; nazioarteko harremanen defizita 29,6 mila milioe dolareraino iritxi da ta dolarraren egoera ez da oso indartsua.

Inflazioa ala atzerapena da Nixonek ikusten ditun bi aukera bakarrak: lan eza gutxitzearen ta ekonomia aurreratzearen orain bukatuko den urtean (71/72) eta ta urtegarria 65,5 mila milioe defizitarekin eratuta daude Estaduko «budjet»-ak. Jornalen ta prezioen kontrola ezinezkoa bezala agertu da ta prezioak eta nagusien irabaziak jornalak baino askoz ere azkarrago igo dira. Hau oso gaizki hartua izan ohi da autarkidunen aldetik.

Sindikatoak, une batean Nixonen administrazioarekin elkarizketan jardun bazuten ere, kai langileak, ferrokarriletakoaketa mihitakoak adierazi duten bezala zeharo aurka jarri dira. Nixonek huelgak kontrolatzeko beste lege bat gertatzen ari den bitartean, nahiz ta legea ta «ordena» ta antikomunismoaren zale iraun, U.S.A.-ko langileria prest dagoela dirudi Nixonen lehendakaritzarekin bukatzeko.

Bestetik, «erreboluziozale» mugimenduak tarte honetan ixilduerazi ditula aitor baldin badezake Nixon jaunak, giza-erailketen ehunekoa, droga ta «poluzioaren ondorenak» geroz eta handiagoak direla esan daiteke ere.

Nixonen ibilaldi oroigarria ez dute ahaztueraziko prezioen abiada, lan ezaren beldurra edo bizimoduaren beherakada. Vietnamgo iraultzaileen erasoaldi batek une batean itzuli dezake ondar gainean eraikitako zenbait gaztelu.

Hala ere, Nixonen itxurazko jokabidea salatzen neurri handiko beste lider bat agertu beharko du. Autarkidunek kandidato egokiren bat aurkitu ote dezake Demokratien artean?

(Jarraitzeko: Demokraten larri aldia).

D. IZA

FRANTZIA

Pompidou Erriaz Baliatu!

Abilla, gizon azkarra, politika zer den dakiena, oraingo honetan zakur jokatu du Pompidou jaunak. Apustua irabazita daukala esan di-teke. De Gaulle politiko aundia izango zen, Pompidou bere ainhatekoa bada eginkorragoa ez bada.

Baina zer dela eta eratu du referendun hori? Zerk eragin dio? Zer esan nahi du?

Referenduna eratzea Frantziako lehendakariak bi elburu ditu, bata Europari dagokiona eta bestea Frantzia berari dagokiona. Bi elburu hauek elkaturik dagoz eta ezin ditezke bata besteagandik sakabanatu.

Urte honen buruan, Britainia Aundia eta beste iru estatu Europako azoka elkartuaren bazkide izango dira. Gertakizun honek badi esanahirik. Europa indartzen ari da. Oraingoz azoka elkartu bat bestrik ez bada laister zerbait gehiago izango, politika mailan erakunde berriren bat sortuko da. Brejnev, Rusiako buruzagiak hori ederkiki asko ikusi du, eta Azoka horren indarra aitortu ere aitortu du. Beste biderik ez zegoen itsu jokatu nahi ez ezean.

Pompidouk, azariakbaino begi bista luzeagoa duelarik European aintzindaritzara artu nahi izan du. Inor baino Europatarrago azaldu da. De Gaulle jokabidea utzi alde batetara eta bere bidea artu du. Duela bost urte bere egozgor-keria bitarteko zela De Gaulle Britainia Aundiari atea itxi zion bezala Pompidouk orain atea zabaltzen dio eta gertakizun honi garrantzia eman nahirik, referendun baten bidez, Frantziako erriari bere iritzia emateko eskatzen dio. Europako Azoka Elkartua sortu zanean ez zen honelakorik gertatu. Europako Azoka sortzeak zabalteak baino garrantzi aundiagoa duela esan ditzake baina, alaz ere, orduan inortxok ere ez zion erriari iritzirik eskatu. Gaur bai, ordea.

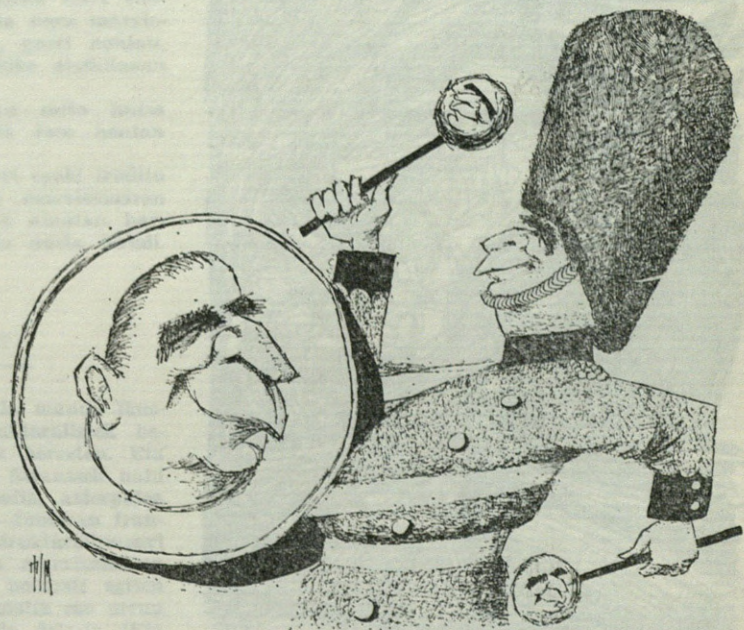
Gaurko egoera eta garai artakoa ez da izan ere berdina, eta gutxiago berriz Frantziakoa. Garai artan ez zitzaion erriari eskatu eta gauzak berdin berdin jarraitu dute. Gaur ordea eskatu egingo zaio. Baina ez zaio eskatuko iritzi horrek gauzen abiadura aldatuko duen ustetan eta gutxiagorik ere. European martxa Frantziako erriari iritzia eskatu ala ez berdina izango zen. Erriari iritzia eskatzea eta erriak bere iritzia ematea gauza egokia da. Iritzia eskatzerakoan zergaitik eta zer egoerata eskatzen zaion ikusi behar da ordea. Pompidouren erabakia aztertzerakoan, hori gogoan izan behar da.

Pompidouk ez dio erriari iritzia eskatzen, gauza jator eta egokia delako, erriaren iritzia behar delako, beste modu batetara, erriaren iritziaz baliatzeko baizik.

Erriari iritzia eskatuta inor baino europarrago azaltzen da. Horrela beste guzien aurrean jartzen da. Burua tente azaltzeko moduan galditzen da. Europa egin eta sendotu nahi duena Pompidou izango da. Beste guziek bere aurrean burua makurtu beharko dute, beste guziek bere lehendakritza onartu beharko dute. Frantzia izango da politika mailan Europako buru. De Gaulle munduko arazoetan zer esana edo esanahia izaten zuen. Bere asmoak aundiagoak ziren. Pompidouri aski zaio Europako lehendakaritza. Realisatgoa da. Europak gerora izan ere indarra izango baidu. Europa indartu eta sendotu. Europako buru Frantzia egin eta denen lehendakari Pompidou, horra Frantziako buruzagiaren asmoa.

FRANTZIARI DAGOKIONA

Baina bada beste arrazoi bat referendun bidea artzeko Europako arrazoiak baino gehiago eragiten

diona eta Frantziako egoera da, ain zuzen.

Azken aldi honetan Pompidouren gobernu asko ahuldu da. Frantziako egoera soziala eta ekonomikoa oso kaskarra da. Chaban Delmas, lehen ministroaren izan ona ere zalantzan jarria izan da. Gobernuaren diputadu batzuk diru arazoa dela eta auzitan edo espetxean arkitzen dira. Ezkerreko partiduak indartzen eta borrokarako prestatzen ari ziren. Giroak horrela jarraitzen ba zuen datorren urteko auteskundeetan Pompidouren lagunak Parlamentuko mayoria galtzea ez zen arritzekoa izango.

Egoera honi aurka egite arren batipat eratu du referendun delako hori.

Bere izena indartu, bere lagunak arteko eztabaidak bukatu, «centroko» partiduak ahaldu eta bereganatu, eta azkenik ezker sakabanatu, horra referendunaren bidez Pompidou lortu nahi duena!

Frantziako jen de gehiena Europako zoka Elkartuaren alde dago. Hori garbia den gauza da. Beraz referendun horretan baietza lortua dauka. Referendunera jende askok joko duen ala ez jakitean dago arazoaren kaskoa. Zenbat eta gehiago izaten ahaleginduko dira Pompidouren lagunak. Dagoneko asiak dira su eta fu propaganda egiten. Lan hori bide dela partidua barruko eztabaidak gutxituko dira. Alkarren artean sistran jarduteko denborarik ez dute izango. Horrela Pompidouk bere partidua sendotuko du. Bere itzala aunditu eta zabalduko da bide batez ere.

«Centro» alderdietako jendea er-teerarik gabeko kale zula batetan arkitzen dira. Frantziari inor izan bada europatar sutsua centroko gizona izan da. Lecanuet eta bere kidekoak ez dakite zer egin. Referendunaren baietza ematera beharturik arkitzen dira. Baietz horrekin ordea Pompidouren aginta-

ritza sendotzen dute. Lecanuet eta bere lagunak ez dute berriz nahi Pompidouren agintaritzarik sendotzea. Beste era batetara, Lecanuet eta ez dago Pompidouren oso aurka, Pompidouren partidu eta kidekoek aurka baizik. Beste mayoria bat sortuko baliz naiz eta lehendakari Pompidou jarraitu, Lecanuetek gobernuan parte artuko luke. Beraz ez dakite zer egin. Denetara Pompidou irabazte ateratzen da. Bere partidua ahultzen bada izango ditu beste batzuk koalizio bat osatzeko prest izango lirakea. Mayoria aldatuko litzake baina Pompidouk bere agintaritzara urrra eramango luke.

Zer egingo du ezkerrek? Miterranden lagunak ez dute referendun horretan parte artuko, «abstentzioa» aholkatzen baidute. Komunistak berriz parte artuko dute, baina beren iritzia ezezkoa izango da. Abstentzioa egitea edo ezetza ematea zer den egokiena erabakitzeko ez da erraza. Dena den bi bide horiek ezkerrearen sakabanaketa adierazten dute. Horixe nahi zuen Pompidouk, eta lortu duela dirudi. Momentu honetan ez alkar-tze honek, ezkerreko partiduak, ba-koitzak bere erara jokatzeko honek datorren urterako eragozpen berriak sortuko ditu. Datorren urtean askoz ere zailagoa izango da ezkerre elkartzeko. Eta elkartzeko ez badira ez dute Frantziari behintzat zer eginik. Puska batetarako Pompidouk agintean ikusiko ote dugun, nago.

Alaz ere politikako arazoetan al-dakuntza aundiak izan ohi dira. Adibidea Frantziari beran dugu. Orain dela illabete Pompidouren lagunak agintaritzan denbora gutxirako zirela pentsatzen zen. Orain referenduna dela eta bestalde pentsatzen da. Binbitartean erriak hor jarraitzen du, Erriak ez du era bakitzen. Agintariak erriaz baliatzen dira.

Juan Elustondo

JASO-GAILLUAK

J. A.

JASO-GAILLU-ZUBIAK

PERKINTZA

Idazkiak honera zuzendu: Apartado 29. Urrut. 89 18 20. ORDIZIA

ISASONDO (Gipuzkoa)

BOUTIQUE

snekan

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

BERTSOLARIAK AÑORGAN

MATTIN eta LASARTE

Añorgan izan genituen lehengo igandez, S. Jose egunez, bertsolariak: Lasarte, Azpillaga, Lopategi, Mattin, Lazkao-Txiki eta Gorrotxategi. Bertso on asko entzun genduan. Tartean ain onak ez zirenak ere bai.

Era guztietara neurtuak izan ziran: banaka, binaka, batera... Euskal esaerak jartzen zitzaizkien askotan gaitzat. Ala jarri zitzairen denak batera jardun ziranean ere: "Gezurra esan nun Getarin, ni baiño lehenago zan atarin".

Saio au aukeratzen dugu denenak artzearren eta baten bertsoak zenbat erasaten dion urrengoari ikus dezazuten.

AGURRA

Lopategi

Gaur eguzkia azaldu baida urrunduz neguko otzak izkutatua zegoen baiña kendu ditu bere lotsak, argitu naian gure buruak ta alaitu zuen biotzak egun eder bat eskiñi digu Nazaretako arotzak.

Lasarte

Esaera au da aspaldikoa gezurra esan nun Getarin eta zer pena, ni baiño bera lenago gure atarin. ori or dabil pekatu santun eta lanetikan arin gezurra ere korrika dabil apaizak bezela berdin.

Azpillaga

Garai bateko zuzentasunak egi kontuan nun dira? Gizon zuena egia nun dan beti daukagu begira. gezurti askok beren izketan azaldu arren dirdira Gezurrarekin dabillen ura, ez da joango urrutira.

Lopategi

Beraz gezurra esan Getarin ta atarira sartzen da. Konduta ori jakin da ere munduan naiko sortzen da. Egia eztan itz legun ori gaur azkarrena omen da, Ameriketan esana ere geureganaiño eltzen da.

Mattin

Gezurra ori behartua zait bai neri're askotan. bestatik etxera juatian andria antxe da lotan. eta gezurra nik esan diot etxian sartzean frankotan, olako zerbait asmatu biar bronkarik ez entzutekotan.

Lazkao Txiki

Gezurra azkar jakiten dala

entzun det amaika bidar baiña askotan izan izan du egiak ainbeste indar. Gezurra dala jakinagaitik askotan ezin ein diar, egirik ezin esan danian ixillik pasatu biar.

Gorrotxategi

Gezur kontu oni kantatzeko Aranaldek gaur diota, mundu ontan gertatzen danakin bat ezin leike piota. Ikusten degu orain gezurra goiko mallara iota, egia esatea alperrik da eztu bate ballota.

Lasarte

Beti bezela gure Mattin au asi da festa usaian egun ederrak pasatzen ditu beronek leku lasaian. Etxera joan da gezurrarekin andria engañatu naian gezurra nola entzungo dizu lotan dagueen garaian?

Azpillaga

Gezurrak badu beste gupil bat zearo diferentia, neskatxetan'e ederrak bezain itxusi asko baitia. Ta arrek ere ilusiotan dauka burua betia. Ez da pekatu polita dala alakoai esatia.

Lopategi

Gauza orretaz, aizu laguna, mintza zaitela serio. Bizimoduko gezurrak dakar emen ainbat ondorio. Erropa'zpian gorde litezke gogo eta ilusio, minifaldakin dabilennetzat gezurrak ez du balio.

Mattin

Lasartek neri atakada bat len'e eman nau frankotan, orrek esan du: Ez du entzuten andreak dagolarik lotan. Eta nik ere gauza au bera

asmatua det askotan. Orduan ni're baliatzen naiz arek ez entzutekotan.

Lazkao Txiki

Lur trixte ontan guztiontzako badira neke ta lanak. Era orretan ikusten ditut nere aurretiko danak. Zenbaitu gezur emaztari

engañatzeko esanak. Beste modu baten bizi gera gu mutil zar bizi geranak.

Gorrotxategi

Gauza bat garbi ikusten degu albora begiratuaz gezurrak indarra artu dula egia menderatuaz. Egizaleak lanean dabilz

gorputz dana urratuaz beste batzuek gezurra esanda anaiak izurratuaz.

Lasarte

Gezurra gai erabilli degu era dotore askian, nere lagunak itzak zertziran len ere banekizkian. Ta Lopategi erabakiko dizut gauz ori izpian: gezurra bertan ez al da egoten minifaldaren azpian?

Azpillaga

Egia esan ni arritu nau Lopategiren esanak denbora asko ez dala il ziran gona laburrak izanak. ta era ortan estaltzen baitu gona batek gezur danak pentsatu zenbat gordeko duan apaiz zar baten sotanak.

Lopategi

Gezurren orde egia dator ta ez da au bide loia neskatxa oiei begitu denok berdintsu bea ta goia. Minifaldakin azaltzen dute udaberriko sasoiaren azpian gordetzen dute egiarentzat koroia.

Mattin

Egun bezala lenago ere gezurra ona izan da. Ori ni baiño zaharragoko orieri denek galda. Nik ondo goguan artua daukat tratante batek esan da: Gezur batzuek ondo esan eta geiago irabazten da.

Lazkao Txiki

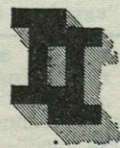
Ara noraiño aitatu duten or gona baten itzala. Lendabizitik pentsatzen nuen gaiztuena ni nitzala. Or ari dira gazte ta mutil baldin balira bezala. Ikusten degu ezkondu oek gezurretan dabilzala.

Gorrotxategi

Zertarako da ibillitzea Mundu ontan gizon ta fin bizimodu ohea badago gezurrak esateakin Jarrai ditzagun disimuluak gezur batzuek erein gure aitonen esaera au sekula galdu ez dedin.

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

ITURZAETA
agencia inmobiliaria

ZUK BEAR DUZUN ETXE-BIZITZA EROSTEKO...

ZURE TERRENOAK SALTZEKO...

ZURE DIRUAK UGALTZEKO...

Hernani, 1 - Urrut. 429178' Donostia

EUSKALDUN-BERRI BATEKIN ELKAR-IZKETA

Egiazko «prantxes-euskaldun» batekin topo egiña dut joan dan igandean martxoaren 5'ean. Auxe bai dala ziñezko eta benetako «euskaldun prantxesa», beste era batera esanda. Au dala da, adiskide berri au bai; beste asko, ordea, naizta deitura bikoitz ori eman askotan, bietakoren bat dala gertatzen zaigu: aldiz euskaldun, aldiz frantziar.

André Levéque, bere izen-abizenak. Jaioterria Lille, uri ospetsua. Ikaslea da. Urtez, berriz, gaztea: «prailen dozena» esan oi zalona bapikatzen ez da irixten; bi «praille-dozena» tara ez da oraindik igaro.

Guzitarik itzein dugun arren, gure izkuntza eta gure erria izan dira mintzaldi guziren ardatz: auen inguru-biran korapillatu ditugu bion izketak eta iritziak; gelenik-bat beintzat.

Ekin dezaigun elkar-izketari. Aurrena, ordea eta besterik baiño leen, badut aitor bearrik: irugarren erako elkarizketa edo elkarrelikako jarduna dugula au, alegia. Asi, aurrez-aurreko galde-erantzunetarik; jarraitu Loiolako Erri-irratiz egindako jardueraz, bigarren; eta azkenik, beste bien bilduma idatzirik eta laburrago.

—oOo—

—Noiz etorri ziñan Euskalerrira?

A.L.—Iragan den azaroan.

—Zein errian zaude?

A.L.—Hazparnen egon naiz. Obeiki erranda, Hazparne ondoko Gezeietan. Ipar aldeko Euskera ikasi dut an. Gero, Arantzazu'n egun batzuz. Urrena, Usurbilen.

—Eta atzo-gaurretan, berriz, Aizarnan. Baiñan zergatik jo duzu alde ontara?

A.L.—Pixkabat ikasi dut Iparreko Euskera. Orain, Gipuzkoako entzun, ulertu, ikasi...

—Erraz ikasi al duzu Euskeraz? Gutxienaz ere, erraza iruditzen al zaizu?

A.L.—Ez da zailla. Arras zuzena da, legeak zeatz betetzen ditu. Adibidez, frantzeza ez da orrelakoa; gauza bitxi gelago ditu.

—Aria artuaz gero, erraza dala uste duzu, beraz, gure Euskera. Lojika zuzena darabillakia, alegia.

A.L.—Bai orixe.

—Baiñan zailtasunak ere arkituko zenituan, noski. Esaltzazu batzuk.

A.L.—Zailtasun bat, «euskaldun-berria» danarentzat, bereziki, au da: alde batean era batera erraiten dala; besteetan bestela. Orre-gatik, era bat baiño gelago ikasi bear eta ori zailla da.

—Zer alde arkitzen diezu Lapurterari eta Gipuzkerari?

A.L.—Nola gerta! Lapurtera ikasi dut gelenik. Ala ere, niretzat, Gipuzkeraz errazagoa da aditza; Altunaren azalpenari esker. Bestalde, izen-jokuak zailagoa eta neka-garriago zaizkit emengoak. Errazagoak zaizkit Lapurteraz.

—Eta itzei dagokienez, zer iritzi duzu?

A.L.—Gutti goiti-beeti, eun itz

arkitzen ditut nik oraingoz, Lapurtera eta Gipuzkeraren artean... bereziak... ez-bereziak. Eun itz auek bateratuz gero, erraz ulertu daitezke biak batera.

—Bearrezkoa dala uste duzu, beraz, Euskera bateratzea; ez al da ala?

A.L.—Bai, bai bearrezkoa. Aurzarotik ez dakitenentzat bereziki, ikasten asi berrientzat alegia.

—Ezin uka bearrezkoa danik eta bear-bearrezko dugunik. Oartuko zera ordea, ez dala guziz berdin —ez egoera eta ez jarrera— txikitatik dakitenentzat. Izan ere, batzuentzat guzia berri dan bitartean, beste-entzat barne-barnean itsatsirik daramaten zerbait bizia da. Nola-nal ere, gure izkuntza bateratzekoan, bai al dakizu guretzat eredu izan daitekean izkuntzarik?

A.L.—Bai, nere ustez, Finlandera. Berriz ere, nola gerta! Ezagutzen dut finlandera eta orregatik izendatzen dut. Atzizkien bidez eta bi itz elkartuaz landu dute finlandera. Eta Euskerari ere gaitasun bera arkitzen diot.

—Eta zergatik autatzen duzu bide ori?

A.L.—Era orretan sortutako itzak ulergarri diralako erriarentzat, nere ustez.

—Egia esan, ni ere iritzi ortako nauzu bete-betea, itz guzi-guzietan ezin daitekean arren.

A.L.—Jakiña; joera adierazten dut, ez itz orotan berdin jokatzeara.

—Arantzazun egonalditxo bat egin duzunez gero, izketaratu al zera A. Villasantekin?

A.L.—Bai, egin dugu elkar-izketarik.

—Asmatuko nizukela gauza bat, uste dut. Ziur aski, A. Villante ez dala iritzi ortakoa. Latin-izkuntzatik datozen itzak oparo artzeko joera edo zaletasuna nabaituko zeniola, alegia.

A.L.—Egia, ezin uka dezaket.

—Beste bereizkuntzarik arkitzen al diezu Lapurterari eta Gipuzkerari?

A.L.—Bai. Itzegitekoan, errazago ulertzen dut gipuzkera; nere ustez garbiago ogutzen edo erraiten dituzte itzak.

—Bizkaiera ikasteko asmorik? Gutxienaz ere, entzuteko asmorik bai al duzu?

A.L.—Pozik egingo nuke. Ezin dut, ordea, orain. Geroago...

—oOo—

—Beste gauza asko ere arrotu ditugu bion artean. Tamalez, ordea, idatziz ezin adierazi guzi-guziak; erri-arazoak, batik-bat. Izkuntza-arloan bertan ere alpatu ditugu zenbait izkuntzalari ospetsu: Saussure, Chomski... Bi auek baiño aurrerakoiago eta gure adiskide berriari gogozkoago zaiona, Jakobson.

Orra, gure erriak eta gure izkuntzak adiskide jator bat gelago urrutietan. Zergatik ote da, goi aldetik beera etortzen dirala eta ez beetik gora?

Gaztaniaga'k

ESTRUKTURALISMOA ETA KONDAIRA

(Larresororen liburuaren inguruan)

Marxisten kondaira-materialismoa ez da zientifikoa, mito bat (or. 76).

Garateren liburuagatik esana berrizatu behar da Larresoro edo Txillardegiren Hizkuntza eta Pentsakera-ri buruz ere: marxismoaren kritika zuzen egin dute. Ehun urteren buruan ez da agian zaila edozein teoriaren flakiak aurkitzea, teoria hura marxismoa izanda ere. Harrigarri bakarra, guzti hontan, okerrik ezin ikusi duen marxismoarekiko atxikitasun itsua da.

Halakoen marxismoa bene-benetan mito hutsa da. Gure arteko marxismoa oraindik fase hontan aurkitzen da itxuraz.

Gero ez Garateri eta ez Larresorori egoki iruditu zaio atzerapen horri gain hartzeko marxismoaren posibilitateak eta hartarako neurriak aiputan hartzea. Hautzat marxismoaren egin duela dirudi. Ta hein batetan halaxe da.

Baina hein batetan.

METODO ALA MUNDU IKUSKERA?

Estrukturalismoa zer da: metodo ala mundu ikuskera (bestela esan, filosofia)? Estrukturalistek bere ere ezin ongi asmatu dute biok bereziten. Eta bidezko da. Adibidez: esan beza Levi Straussek nahi haina, «estrukturalismoa ez da filosofia, azterpidea baizik». Baina bere mundu ikuskera —funtsean franko pesimista— nabar nabarmenki estrukturalismoari josita dago. Areago: halako batetan marxismoaren ondo-ondoan usteko du bere burua, noizpait egiten zuen moduan. Berriki, halare, marxismotik oso urrun dabilela esan du, marxismoa ideologia dela-ta (Eta hontan oso zuzen dago).

Levi Straussek bere burua situatzerakoan hain urte gutxiren barruan duen diferentzia hau, eta estrukturalismoan metodoa eta filosofia berezteko zailtasuna, elkarren giroan daude. Hau argitzeko lehenaldia itzuli behar da.

Lehenengo Mundu Gerrarekin, lehendik ere krisian zegoen XIX mendeko historismoak erabat lur jo zuen. Metodo berriak eta mundu ikuskera berriak hasi ziren ernetzen. Sentikera eta mundu ikuskera zatikazko jakin batek sortarazten du metodo estrukturalista, gauzak begitatzeko tankera hau; eta gero estrukturalismoak mundu ikuskera huraxe garaitzapenera jaso eta osotu. Elkar egin dute metodoak eta filosofiak. Horregatik dago Txillardegiren hitzurrean: «Ikuspuntua aldatu dugu, hausnarpi-dea, jakintza-sailetan maiz gertatu ohi den bezala. Galderak aldatu ditugu batez ere».

Estrukturalismoaren ikuskera, aztertze metodoa (neopositibismoarena edo fenomenologiarena bezalaxe), marxismoarena baino askoz hurbilago dagokio zientzia positiboen metodoari: alferrikako da biok metodo teoria heinean elkarren lehian jartzeara. Marxismoa kondaira osoaren teoria bat da, aurrerapen historiko osoarena hain zuzen, eta ez bereizkuntza zehatz eta positiboarena. Azkeneko hontarako marxismoaren ekarria aspaldi pasatu bait zuen zientzia burgesetara ere: soziologiara, adibidez, edo kondairagintzara.

Baina azkenerako estrukturalismoa ere kondairaren antifilosofia bat bilakatu da. Kondairaren «helbururik» onartzen ez duen kondaira filosofia pesimista. (Helburu hori onartzen duten filosofiek, aldiz, ez dute zientziarengatik egiten, gizonaren joera, sakon bati jarraiki baino). Hori garbi dago ta marxistek berehalaxe hauteman dute. Horregatik da Sartrek baderitza ere: «Estrukturalismoa ez da Marxen kontra burgesiak altza zezakeen azken presaburua besterik» (Estrukturalismoarekin nekez sor ditekialako kondaira xede batetarako aldarazteko edo «iraultzeko» dinamikarik, eta bai errazago etsipena). Baina problema, Sartrek adierazi baino sakonago dela, Althusser, Seba, eta marxista estrukturalistek erakusten dute. Baita estrukturalismoaren kontra marxistak eta Sartre bezain kartsuki ibili diren kristauak ere, eta ez zen Marx burgesiarengandik babestegatik izango. Ongi ohartarazi du hori L. Goldmannek: kristautasuna, izan ere, ez da «salbazioaren kondaira teoria» besterik, eta diakroniatik bizi da. Arrazoiak, izan ere, kondairaren ukazio estrukturalistan beste ezertan ez dago.

Hona Txillardegi ere argi eta garbi: «Kondairaren teoriak oro, horretara, alienazio hutsa dira. Leur rôle —dio Lacanek gaiztoki— est assez mince pour le progrès scientifique» (101). Alegia, kondaira teoriak ez diotela aurrerapen zientifikoari gauza haundirik laguntzen. Eta Txillardegi hau batez ere Hegelen eta marxismoaren kontra erabiltzen du: «Kondairaren Azalpen Logiko Bakarrik ez dago: AZALPEN BAKAR ETA OBJETIBOAREN TEORIA MITHO HUTSA DA... Ez dago, hitz batez, kondairaren azalpen 'objektiborik'. Marxisten 'kondaira-materialismoa'-ez da zientifikoa, mito bat» (76).

Eraso hauk berdin-berdin egin zitzaizkiokean kristautasunair (Txillardegi inoiz eginak ditu) eta kondairaren progresio filosofia edozeini berebat. Kondaira filosofia marxistak kristautasunaren eskema bera du, ezagunk: marra edo linea aurreragilearema, helburu batetara heldu arte.

Gauza nabarmena ari da gertatzen: gaurko ideologi eta filosofi-sistimen arteko guduak fronte batetan neopositibistak, estrukturalistak, logiko-matematikak, e.a. bateratu ditu. Beste frontean kristauak, marxistak, esistentzialistak, e.a., behinolako «etsai zaharrei» elkar harrarazi, pentsabide berriak kontra.

Zer esan guzti hontaz? Estrukturalismoak arrazoi osoa du kondaira-filosofia helburudunak —kristau, marxista ala hegeldiar izan— zientifikorik ez direla esateko. Ez dira. Eskera halek ez probatzerik eta ez egiztazterik dago. Eta Txillardegi seguraski baiezkoan setatzen diren marxistak zituen buruan. Haien kontra nik ere horixe dena eta gehiago esango nuke: mundu ikuskera edo filosofia eta zientzia nahasten dituzte, Galilei kondenatu zutenek bezalaxe.

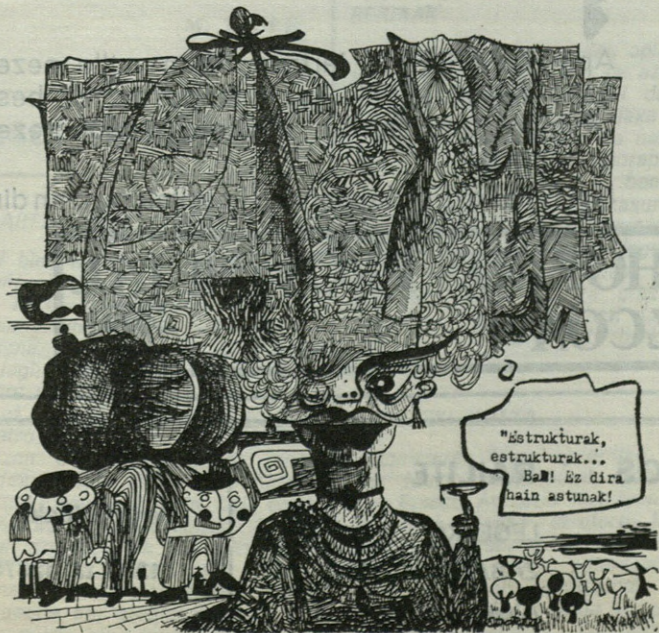
Larri-larrian pentsabide haiek —marxista ala kristau, berdin— alienazio eta mito direla ere onartuko nuke. Baina ez hitz hauen esanahi korrientean. Inola ere ez. Eta hori, kristautasunetik nahiz marxismotik dudagatik ezeztatzen dut.

Alegia, ikuskera horiek berez diren hortan erabiltzen diren artean, zientziaren lekuan sartu gabe (ideologikierarik gabe), badute beren eginkizuna. «Mitoak» duena, noski, ez gehiago. Baina huraxe bai, eta hura aski zaie. Kondairari buruz Marxek diona San Agustinek ziona bezain gutxi da zientifiko, ta horrek ez daduka zergatik inor harritu, ez Augustin-zalerik eta ez Marx-zalerik. Erdi-Haroa pasatu duen kristauak badaki sinesten duena «mitoa» dela, eta lasai-lasai bizi da. XIX-gn mendea superatu duen marxismoa ere ari da zientismoa abandonatu ta bere lekuan egoten ikasten.

Guzti hontaz laster euskeraz ere irakurri ahal izango dugun Kolakowski, argi asko eman dezagukeala uste dut. Eta oraingoz aski.

Estrukturalismoari eta besteri jarraiki marxismoari agur egin dionaz ez dago zer esanik. Marxismo arkaikoarekin gustora dagoenaz are gutxiago. Marxismo egiazki modernoa nahi duenari galdera zail bat gelditzen zaio: adabaki eta axaleko berrikuntzak aski ez direna garbi bait dago, nolakoa izan daiteke marxismo moderno bat?

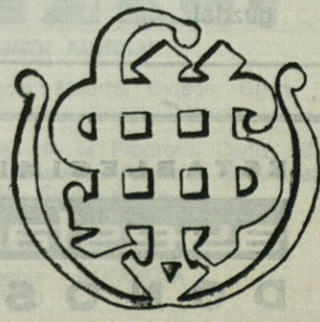
Joxe Azurmendi

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chapeitza

OTSAILLEAN Getaria Kalera aldatzen gera
Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

deba

HAURRENTZAT, IBILALDI NEURTUA

Apirilaren 23-an, Burdin-Kurutza, herriko mendizale taldeak, Itsas Ertzeko taldeen laguntzarekin "UMEEN Ilgarren IBILALDI NEURTUA" antolatzen du. Hemen dituzte arauak:

1. Irteera eta bukaera, Debako gazteen biltokian izango dira.
2. Patrulla bakoitza hiru ibiltariak osatuko dute eta hirurak kostatuko aldeko bazkuek izan behar dute.
3. Izen-abizenak, bakoitzak bere bazkuean eman ditzazke, handik bialiko dituzte Debako antolatzaileei apirilaren 16 baino lehenago.
4. Patrullak, minutuko tartea dutelarik irtengo dute.
5. Lehenengo patrulla goizeko zotziretan irtengo da. Ibiltari asko baliatuz patrulla bat baino gehiago ere batera irten ditezke. Antolatzaileek esango dute.
6. Ibilaldiak, danera, hiru ordu hiru ordu ta larden tarteko iraupena izango du. Klasifikatu nahi duenak bere ordurik bost minutu lehenago edo berrogei geroago irtiti behar dute.
7. Beharrezkoa da baita, antolatzaileek jarritako kontrol guzietatik igarotzea.
8. Oantrau cmf shr ro aodaora
8. Onartuak izango dira arau guztiak betetzen dituztenak eta ez da klasifikaziorik izango.
9. Ezagunak izango dira kontrol batzuk, ezkutukoak beste batzuk.
10. Kontrol ezagunetan ordu erdiko atsedena eta jateko zerbait izango dute ibiltariak.
11. Botikin batzuk ere arki dezazke ala nahi izanez gero, beharrezko da.
12. Bidea ondo señaletua egongo da.
13. Edontzi bat eramateko eskatzen zaie ibiltariak. Baita antolatzaileen esanera egoteko ere.
14. Zalantza guztietan antolatzaileen azken-erabakiak balioko du.

Hona mendizaletasuna pizteko egokiera. Eragozpen guztiak menderaturik egun on bat gerta dedihla mendigoizale guzientzat.

Idiaker

ernani

ZINKUENEAKO BIDEA

Badira bi ilabete Zinkueneako bidea gero eta okerrago jartzen ari dela. Noizko bere konponketa? Bideen egoera, eta herriarena berdintsuak ote?

SANTA BARBARAKO PIÑUAK

Orain urte batzuk aldatutako piñuak oso era txarrean arkitzen dira, batez ere mendiz ego aldetik daudenak. Ain polita zegoen mendia, penagarria dago benetan. Urte batean piñu-arrak egindako kaltea ikaragarria izandu da, eta dirudienez, landare bakarrik ere ez da geldituko.

EUSKAL JAIA

Ernaniko Ikastolaren alde jai berezia antolatzen ari dira. Apirilaren 16 an, goizeko amaiketean, Gago zaio. Jaialdia, geienbat, Ikastolarraga Pelota-lekuan hasiera emanolako aurrek osatuko dute. Mari Lourdes Iriondok eta Benito Lertxundik euren abesti onenak eskainiko dizkigute. Azpillagak eta Lopategik ere gatz-piperdun bertsoak kantatuko dituzte. Jaialdia, beraz, ezin ohea izango delakoan gaude.

Sarrerak Ikastola eta dendetan salgai izango dira.

Lizarraga

pasai donibane

AGUR ANARBE

Andoni Korta Aiestaran, "Añarbe" izenez ezagutua, Z. ARGIAko Errenderiako kronikazalea, Martxoaren 4an hil zizagun, 59 urte besterik ez zituelarik. Gure herriko ikastolako Itziar andereñoen aita hain zuzen.

Gaixorik gelditu baino lehen, astero-astero berak idatzitako Errenderiako berriak, atseginez eta go-

zamenek irakurri ahal izan ditugu asteroko hontan. Gu, egia aitortuz, hamaika gauza ikasi izan dugu bere kronika haien bidez; bere euskera mamitsuaren bidez.

Ez nuen pertsonalki ezagutzen, nahiz-eta bi edo hiru alditan telefonoz berarekin mintzatu izan. Urtero, herriko jaiak etorri baino hilabete lehenagotik lantegira deitzen bai nion, Z. Argiako anuntzioak lor zitzan. "Lantegiko nagusiarekin mintzatu naiz eta bihar erantzutuko dizut" esaten zidan. Urrengo egunean egin zegoen.

Gizon estimatua zela, bere hiletan ikusi ahal izan genduen. Eliza gainezka eta leporaino bai zegoen: lantegiko lagunak, Errenderiako adiskideak eta ezagunak, gure ikastolako umetxoak bere irakasleekin, eta hainbat euskaldun bildu ginan azkeneko agurra emateko. Gure ikastolako mutiko batek, bere umetasunean, eliza bete-betea ikusi-ta, horrela zion: "Eliza hau oso txikia da, haundiagoa egin behar luke".

Joan zaigu Añarbe adiskidea; baina, berak ereindako euskal azia bere frutua eman eta emango du. Bi alaba andereño lekuko. Berak hainbat aldiz idatzi zuena diogu: Egun haundi arte Andoni!!

Bere emazte, amari, seme-alabei, Itziar ikastolako andereñoari batipat, gure samin gartsuena opa diogu bene-benetan.

—oOo—

Pasai S. Pedroko berriak ikusten hasiak gera asteroko hontan. Sanpedrotarrak noiz hasiko ote ziren bere "txokoko" berriak ematen aspaldian zai geuden eta hona hemen "Ondartxo" izenez izenpetzen duen bat jator aski datorkigula hutsune hori betetzera. Bejondeizuela! Eta zerena zerala jarrai zazu bide egoki hontatik!

—oOo—

Itsas-Mendi Elkarteko mendigoizaleak ez dira lozorroan bizi alajaina! Lan bikaina egiten ari dira umetxoan artean. Erein azia, bere frutua eman dezan!! Hilero, zenbait umetxoekin, hor abiatzen zaizkigute mendira.

Joan den astean, esate baterako,

Ulia, Alza, S. Markos-eri jira-bira eman zieten hogei bat neska-mutikoekin. Datorren astean ere, beste ibilaldia egiteko omen dira. Ekin gazteok!!

—oOo—

Luis Berridi, arrantzale aitona jatorra, gaixorik dagoela jakin dugu. Lehenbailehen pizkortzea eta bere "pasetxoak" eman ditzala bihotzez opa diogu.

—oOo—

Rexu Aikorrete, Inaxo Laboaren emazteak, mutiko sendo bat izan du.

Gure zorionik benetakoa.

Inialurretak

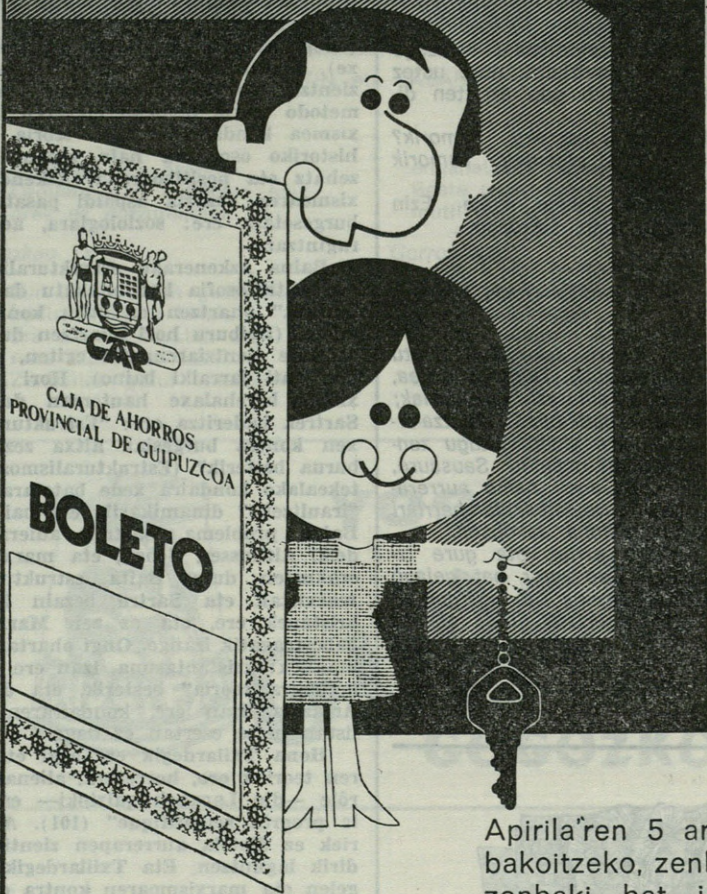
aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

ZOZKETA 4 BIZITZA

ZENBAKI BAT
MILLA PEZETA
BAKOITZEKO

Apirila'ren 5 arte jartzen diran milla pezeta bakoitzeko, zenbaki bat emango da, ta beste zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta bakoitzeko.

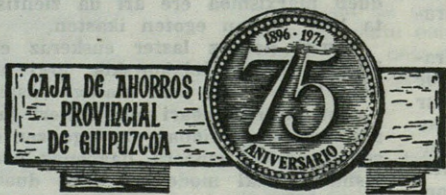
Noiz-naiko ta Aldi-jakiñeko kartillak sartzen dira.

●Apirila'ren 5 arte

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

Andoni Korta («Añarbe»), zanaren alargun Mertzedes Rekartek eta familikoek, euren esker ona agertarazten dizute, une garrantzean erakutsi duzuten dolumin eta laguntzagatik.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte betetzean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar guztiei.

ESTABLECIMIENTOS FERRETERIA
ayestaran
DONOSTIA
BURNI - SALGAIK
Urbieta, 25

ELECTRODOMESTICOS
ETXERAKO ELEKTRO-
TRESNAK
Urbieta, 27 - Isabel II, 2

RAILITE
LEGEZKO
ZABALTXAILLEA
Aldaconea, 4

Urrutizkifak:
44300 ta 426787

zestua

EUSKERA JAURTI HADI PLAZARA!

Ene arbaso batek (aitonak ain zuzen) orain dela bost edo sei urte, ipui hau kontatu zidan.

Gipuzkoako parteren batean bai omen zen lau edo bost mila bizi lagun zituen herri bat. Herri haren izena ezin dut bururatu baina berezitasun batzuek badituzte.

Herri hura, bi edo hiru mendien artean zegoen. Bere barrenean erreka bat zihoan (zeoro garbia ez bestalde). Herriaren erdian (Herriko etxe eta Eleizak babestuz) plaza bat zegoen.

Bost edo sei auzo ere bazituen. Bestalde, herrian bazen industria multzo bat, Nahiz eta multzo handia izan ez, auzoetako gazteek herri horretara jecten ziren lanera. Lantoki handienak 150bat langile izango zituen.

Jende gehinak euskeraz bazekiten, baina beren hizkuntza erabiltzen zutenek gutti ziren.

Jon eta Mikel herri hortan bizi ziren. Mikel langilea zen. Jon berriz estudiantea. Honek Bilbon ikasten zuen eta gaineraz Alfabetatzeko talde batetan zebilen. Jonnek pentsa zuen, udarako baka-zioak hartuz gero, bere herrian taldeak sortu ondoren, euskal gramatika eta aditza erakutsi behar zuela. Mikeleri proposatu zion:

—Aditza eta gramatika erakusten hastea pentsa dauat.

—Nun?

—Geure herrian.

—Nortzueri?

—Baina, Jon, nun bizi haiz? Ez

—Nahi duen guzietan.

al duk ikusten denak erderaz egiten dutela? Begira: Jende zaharretan gizonetako bakarrik hitz egiten ditelarik euskeraz. Emakumeek tooo...! Gazterian berriz mutilek zerbait...; neskatxek... euren amen alabak! Ume askoentzat, berriz, euskera ez balitz bezala.

—Egia duk?

—Bai, Jon, bai. Generalki harturik, honela duk. Eta hire ideiak praktikan, oso jende guttrentzat balioko like.

—Zergaitik ote?

—Ez zekiak ziur. Esaten ditelarik monjen influentzia dela. Egia izango duk. Baina bailara honetako beste herrietan badituzte monjen ikastetxerik; hala eta guztiz, hemen baino ere gehiago entzuten duk euskera.

—Ezin dut konpreni. Euskeraz jakin eta erdaraz mintza.

—Txarrena duk... euskera era ahaztutzen ari dela.

—Otoi! Ez jarrai! Zer eginen diagu?

—Ene eritziz lehen urratsa honetan datza: gazte eta zaharrei (gurasoei batipat) euskeraz mintzatzeko esan... Hauak euskerak hitz egiten badituzte, umeek jarraituko zitezke. Jendea euskeraz mintzatzeko tika erakusten hasi haiteke. Nik baldin denean, aditza eta gramatika proposatzen dauat. Ados ahal hator?

—Bai, baina, nola ekin?

—Orain etor hadi kafetxo bat hartzera. Tabernan diskutituko diagu metodoaz.

Hemen bukatzen da ipuia.

Ez dakit zergaitik (deabru gaiztoaren baten tentazioa izango zen seguruenek) baina Zestuako herria bururatu zitzaidan.

M. IRURE

pasai san pedro

ONDARTXOKO IBILBIDEA

Ibil bide au «torre, tik» itsas ertzeraino joaten da. Pasain beste gauz askorekin gertatzen dana da, batean «Auntamentu» edo erri alkatereena dala, bestean, J.O.P. edo Kai lagintza alkatereena dala —batez ere ur ertzean bada—... «Ik eta nik, ez ik eta ez nik». Ur ertzetik 4 metro lurrera kai lagintza arteak agintzen emen du, au da, onen mendeen emen dago eta «Auntamentuak» ezer egin ezin. Egia esan, kai lagintza arteak Ondartxo, ko ibil bidean argi ederrak jarri ditu... Bai ederki gabez ikusten dala! Baña... inguruak larrez eta zaborrez estalirik daude eta garbitu bearrak. Ibil bide polita da, txikundu eskero;

leenago egunez bakarrik ikusten zan, orain gabez ere bai. Argiak du errua!

—oOo—

Kepa Doneko Pasain eta «Almirantearen torrea» deritzaien enparantzan, «barómetro» edo giro-neurria jarri zuten kristal edo berinez estalia, ain dotore, oso ederki eta egoki dago, batez ere itsas gizonentzat-lhork bear badu, oiek bearezkoa bai dute, baño, kristal edo berriña puskatua dauka... noiz ikasiko ote degu kalterik egiten ez duten gauzaidi pakean uzten? Kalterik ez, ona baizik.

—oOo—

Baita ere. erriko eliz nagusiaren inguruan eginbear batzuek badaude. Euria egiten duanean, zorroteak ugari daude. Kai berria egin aurretik, uretara eroritzen ziran, baño orain, ibil bidera. Nori dagokio erru ori zuzentzea?

—oOo—

Eliz nagusi onek berak, ibil bideetik begiratuta, sarrera txiki bat badauka, oso polita eta dotore jarri leikena. Antolatze «planoak» badaudela badakigu. Oraingoiz itsusi xamar dago... Noiz arte?... Gero, or bertan eta eliz dorrean ere bai, belar batzuk, garoa eta bar... ateratzen dira. Belar berde edo muskerak bere dotoretasuna badu, baño erriko jai aldiaketa kentzea ondo izango litzakela derizkiot.

Gaur eliz nagusian sartu gera. Ikusi degunez, bi aldetako aldare maiak kendu dituzte eta jator gelditu dira. Izan ere ala bear du, aldare bat elizan. Erri guzia sendi bat da eta sendi onek aladare baten inguruan, Jainko Aitari bere oparia eskeñi bear dio. Orreagatik beste aldareak alperrik daude. Baña aldare maia oiek kentzerakoan, begira zer gartatu emen dan. Ala jakin degu beintzat. Jesus Gurutze iltzatuaen aldare maia azpian, sato bat arkitu emen dute; Jesusen Biotz aldare azpian, sakarra ugari, egin zutenean, kanpora ateratzeko astirik ez nunbait eta Ama Birjik Karmengo aldare azpian berriz, bi latontzi tomate beteak. Noiz ezkerokoak? Gerra edo guda denbora-koak? Izan ere, garai artan, gosete ikaragarria igaro genduan, eta batek antxe utzi, ia ugaritzen ote ziran edo...

ETXEAK MUGITUTA...

Lur ikarak bildurtu egiten gaitu. Ez da txantxetan artzekoa ere. Baña, lur ikarik gabe San Pedro'ko etxe batzuek, kaia aldera daude, mugituta daude. Kai berria egiteko artu zituzten danbada eta tunpadaz. Etxe batzuk ikusi ditut zirindur ikaragarriak beteta, bizi leku batetik besterañi argi printza igarotzeraino. Bizi lagunak, paperez eta beste estali garriz itxi dituzte zirindur oiek, bañan ala guztiz ere, bildur ematen dute. Badakigu ordaintza artu dutela-naiz aundia ez izan-eta etxen batean sustrai edo zimenduak indartzen ari dirala, baña... batek anka ausitzen badu, naiz ta «takoi» aundia jarri... Ez al da oker ibiltzen?... ONDARTXO

urnieta

BERRIAK

Labetik atera berria dan opil koxkorra, gozoa izaten da, ta ez mairan erre-zaartuta luzaroan dagoan ogi zaarra, notiziak ere alaxe bear du, berri, berria. Batek ala nai izan arren beti ez da erreza, gorabeherak eta oztupoak izaten dira, bearbada denbora askorik ez, estutasun edo larritasunak ere bai, burua lotuerazten duten gauza auek laguntzaile txarrak dira berriak bear bezela emateko, bañan ala ta guztiz ez genduke ortaz gañera utzi nai bazartu-ta. Irakurlerik bada barkatuko al dute.

AURREZKI KUTXA

Ilbeltzaren 18-an eguerdiko 12,30-tan ideki zituan atean Donostiko Erri Etxeko Aurrezki Kutxaren Etxe Ordekoak. Erriko erretore jaunak bedeinkazio aurretik itzaldi mamitsu bat egin zigun, adieraziaz Aurrezki Kutxaren eginkizunak erriaren onerako bear zirala ta ez batzuentzako bakarrik. Ondoren Do-

nostiko Alkate jaunak apaizaren itzak ondo arturik, ala izango zala, batez ere erriko 140 baserri aaztu gabe, Aurrezki Kutxak egiñalak egingo zituala aal zan laguntzik gela luzatzen. Azkenik, erriko Alkate jaunak eskerrak eman zituan erriaren izenean. Ondoren ikastolako umetxoak beren kantu alaiakin agurtu zituzten, bai zuzendariak eta gainerako jendea.

lhon ez genduke mindu nai, bañan utsune bat arkitu genduan, ez dakigu danak euskeraz zakiten ala ez, bañan gelaenak bai; zergatik ez orduan izlariak itz batzuek badare euskeraz egin?

KALEAK IZENPETU

Urte batzuetatik onera etxe berri asko eginda ta kaleak ugaritu. Iltxi da garaia izenpetzeko, izan ere aspertuta gaude, batek galde-tuko zizun nun da olako poligono, besteak alako bloke, ta guk aldakigu zer.

Kale bati Isidro Setien erriko arkitekto jaun zanaren izena ipiñi diote bere oroimenez, kaleen izenak euskeraz ta erderaz ipiñi dituzte, oso ondo dago oneraino, bañan gauza batek arritu gaitu pixka bat, ez dakigu zehiena dan errua. An idatzi ta dagon «letreroak» orrela dio erdaraz. CALLE DE I. SECTIEN ta euskeraz. I. SETIENEN KALEA. Erderaz idatzi ta dagon izen orrek, tartean daukan «C» letra edo izki ori oso traketsa iruditu zaigu gañera gure uestez izuntza batetik bestera abizen edo apellidorik ez da aldatzen. Seguru jakiteko bere senideai galdetu diogu, bere erantzuna auxe izan-da, SETIEN. Orreagatik ez litzake gaizki egongo oker txiki ori zuzentzea, bai izkuntzaren garbitasunagatik, ta abizen ori bere bizitzan eraman zuenganako errespetoagatik. Jartzalleak dute azken itza.

GAUZAK BERE LEKUAN

Utsegitea gizakiena da, utsegiteak zuzentzea jakintsuena. Orrela-ko zerbait gertatu da gure errian, naiz erri aundi ala txiki, erriaren serbitzurako jartzen dituzte gizonak, erri aundietatik erri txikietara desberdintasun izugarria dago, erri txikiak diru gutxi daukatelako edo, serbitzariak jornal gutxi izaten dute, kargu asko artu bear, andik eta emendik diru apur bat bere familiari etxeratzeko, orixe gertatu zizaien emengo kale zaiñari, kargu oietako bat karterotza zeukan. Baderatzi urteren ondoren gabetik goizera, gaizki egiten zuela lan ori ta, zapla!!, bota dute gure karteroa. Jarri dute beste bat, ta, zer gertatuko? Berriak ez du erririk ezagutzen, ezin ditu euskal izenak irakurri, kartak buzoi batean sartu bearrean bestera bota, ezezaguna dala-ta etorritako tokira bial, dendariek asarre, «letrak» atzeratuta dabiltzalako, erriko jendea keja, lengoa txarra zala? Oraingoa txarragoa dek...

Kalte ori ikusi ondoren gauzak bere lekuan jarri dira, leengoari itzuli diote karterotza. Ez goaz ez baten alde edo bestearen alde mintzazera, nai gendukena da erria ondo serbiuta egon dedilla. Gaur ez dago garai bateko konturik, kartak garrantzi aundia dauka, gauza sakratua da, bere garaian ez iristeak kalteak ekarri lezake.

Oraingoz konpondu da bañan uste degu gertatu dan au, ta gertatu dan bezela, ez zuala gertatu bear, orduan zergatik gertatu da?

GERTAKIZUN TRISTEAK

Azkarate baserriko semea Aita Joakini Berakotxea gure artean izan degu opor alditxo bat pasatzera etorrita, Peru, ameriketako nazioan dabil misiolari, urtean bein bere bixitatxoa egiten du, ez degu izan berarekin itzegiteko modurik. Aurtengo bere etorrera tristeia izan da, tristerik bada. Erromatik Ondarra-bira egazkiñez etorri zan, bere osaba ta aitordoko zan Joakini Berakotxea ta bere emazte Maritxu Ugalde joan ziran automobillarekin bere billa, ta ara or, egazkin kaiara iritxi baño len Ondarrabiko aatorno txar batean senar emazteak bizia galdu dute, errian dardara ederra sortu da, ain ezagunak eta maiteak ziran erriko seme alabak modu orretan gure artekin joan diralako.

Baita Oiamar baserriko Goenagatar Francisco etxeko jauna il zai-gu 67 urterekin. Lerro oen birtatez atsekabeen beteta dauden famili oieri laguntzen diegu bere samintasunean.

O. M.

zumarraga

ERRI-JAKINTZA LEGAZPI/LA SALLE

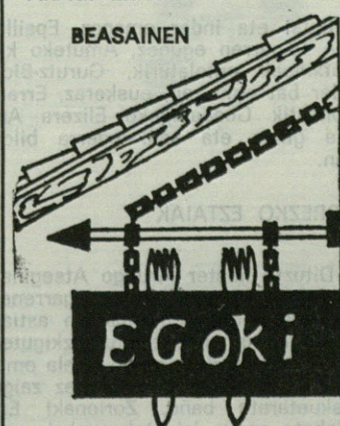
Ikastetxeko (Martes cultural) taldeak eratuta, asteoro zer ikusi ta zer ikasi egokiak aztertzen dira areto eder ontan, Aretoa entzulez bete, il ontan bi itzaldi ospatu dira guztiz mamitsuak.

Il onen leenengo egunetan, Picasso margolaria gai artu-ta, asper ezin itzaldia egin zuen, Jose Artetxe zanaren illoba den Arantxa Artetxe andereño argiak, bere itz-etorri egokiak lilluratu ditu entzuleen gogoak, Bere jarduna bukatzean guztiak zutiturik gogoz txalotua izan da.

Beste egun batean, drogak, gai arturik Jesus Martinez, sendagin ospetsuak, bere jardunaren arian

ARAGI ERREAK

BEASAINEN

ZURE ETXEAN

—Bisigu, legaza...
—Arkume, antxume eta abar...
—Txekor eta idi-txuletak.
S. Ignacio, 15
Urrutizkifia: 89 14 37
— BEASAIN —

nabarmendu du bere jakituria, be-lar lo-eragille auetara jartzen da-nak, bereganatzen duen ondame-dia, entzulei erakutsiaz.

ITZAL-ON ARETOAN

Erriko apaiz jaunaren ardurapean eratu dira Garizumako ostiral arratsean, aroari dagokion itzaldi sa-konak.

Biblia, oifarrari artu ta, Aita Jose Agustin Orbegoza, Pasiotar argiak, Zer da Biblia? Nork idatzi du? Zer da Bibliaren Jainkoa? Sasi-Jainko bat?

Dira izlari trebe onek maixuki agertu dituen gaiak.

Biotz-ikara goxoa sortu du maixu onek egunetik egunera geltzen ari diran entzuleen gogoan.

Noiz egiztatuko ote da, ain go-goko degun, Kristau xeentzako, Teo-logi Ikastaroa?

AZKARRAGA

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen. Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonok: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

irakurleak mintzo

Oso egokia iruditu zait «Nere semea maoista egin da» idaz-lana Guraso bezela esan bearra det auxe bera gertatzen ari zaigula gure etxean. Orrengatik gogoz eske au bialtzen dizuet, alegia, berriz ere gaztediari buruzko gaiari eltzeke, askoren bearrean gaude guraso-oka eta. Merezki duzelakoan, beste arpedidun baten izena bialtzen dizuet. On aundia egiten ari zerate eta emendik aurrera ere egin dezakezute pake-bide egoki ori aukeratu dezutenok. Aurrera beti!

J.A.Z.

Donostia

Emen naiz berriro ere izpar txar batez: Orain dala lru urte inguru bialdu neuzuen arpedidun baten izena eta orain onen emasteak esan dauz ez geiago bialtzeke zuen astekari ori, ba-da bost seme alaba dituala oraindik gazteak eta ez lukela nai gazte orreik marxismoan atzagarretan ikusi eta orrengatik ez dula geiago bere etxean aztekarori ikusi. Bear ba-da pentsatuko duzue ni zuen aurka nabilela, bafia ez da egia. Niri etorri egiten zait albizta orreikin. Parkatu, bafia merezi duzuen artzekoa artzen zabilte.

P.K.U.

Arrasate

“ZERUKO ARGIAREN” irakurle porrokatua izan naiz eta orain ere ala naiz eta maite dutan aldizkariari galdera au egiten diot: Noiz arte izango duzu pazientziarik? Ez al dituzu irakurtzen “Diario Vasco”ko euskaldunek (?) zure aurka esaten dituztenak? Nolaz ez diezu erantzunik ematen arrazoi osoa zure aldetik daukazun orrek? Nondik ateratako piztiak ditugu Arostegi jaunaren aurka jarduten diran oiek? Orain bertan entzun berriak gera apaiz jaun orren garizuma-itxaldia Donostian bertan eta ezin esan diteketo ifiondik ere egokia, zintzoa, zuzena ez danik. Benetan eskandaloa artu det Galarra-garen idaztiakin. Zuen pazientziak argi asko itz egiten du zuen alde. Kristoau danak, Kristo berak bezala, nalgabe eta gaizkiesanak jasan bear ditu.

Arostegiren lanak on egin izan didate eta beti geiagoren goseak uzten naute. Iru-rogi urtetara dijoan apaizaren esanak min ematen badigute, ondo jaiok gaude euskaldun fededunok!

J.A.S.

Donostia

Bataz beste, aski gustatzen zait Z. ARGIAren jo-kaera. Apur bat reaktionario... baina, tira... gutienik ezker nahiz eskuin aldeko «ultren» aparte.

E.L.B.

Eibar

Nere iritziz, AMATINO eta J AROSTEGI dira onenak ZERUKO ARGIA. Euskaldun eta eliztar bizi bait daitteke horrela.

A.A.

Zumarraga

irun

POZIK JAKIN DEGU

Serapio Mujikaren karrikan Donostiko Aurrezki Kutxa Erritarrak datorren astian ordezkotxe berria zabaltzen digula. Beraz, Irunen irugarrena. Ezaugarri argia dirudi irundarrak aurreratzen ez gabiltzala oker. Asko pozten gaitu berri onek.

EUSKERA ELIZETAN

Amuten beste meza bat euskeraz jarri dute. Leenaz gañera, igandeero goizeko 6,30 tan. Beaz, aurrerakuan 6,30 tan, 7,30 tan, 8,30 tan, 10,30 tan eta arratsaldeko 6tan izango dira.

Sendi Donearen parrokan, berriz, illabete bakoitzaren lenengo larunbatetan eta arratsateko 8,30 tan, umeentzat jarri digute, umeekin batera gurasoak ere joan ditezten. Nik ez det beintzat utsunerik egingo.

ASPALDIKO OITURARI

Eutsi eta indar emanaz, Epailaren 19-garren egunez, Amuteko kaputxiñoak antolatuturik, Gurutz-Bide eder bat egin zan, euskeraz, Errandoneatik Guadalupeko Elizera Antxe giñan eta saill ederra bildu zan.

URREZKO EZTIAIK

Dituzte laister «Irungo Atsegia» taldekuak. Jorralaren 7-garrenez asi eta Loreillaren bigarren astian bukatuko omen antolatu dizkiguten jaiak. Ikusgarriak izango dirala ematen du, oraindik iragarkia ez zaigu eskuetaratu baño. Zorionak! Eta illabete osoko jai oiek euskal usaidunak izan ditezela gero, e?

JOAN ZAIZKIGU

Betirako gure artetik Joxepa Garmendia Erauskin, 83 urtedun amonaxo maitagarria.

66 urtetan Prantzisko Garayalde Alzugaray, zaldun oso ezaguna Irunen.

77tan Arturo Elortza Unzilla gizon langillea izana.

Eta Irunen oro ezagun dan sendiko Eustakia Urtizberea Martiarena, Jesusen Mirabeetako mojatxo, bere 78 urtetan, Zaragozan illberri dela jakin degu.

Betiko zorionean gerta bitez!

ARRANTZAK

Eta ez astoarenak, Bidasoarenak baizik.

Eunmilla amorrai-arraultz biziak bota dituzte Bidasoara. Arrantzaleak ez daude asarre. Amu eta sareak prestazen dagoneko asiak ditugu.

Izoki-arrantza ugari aurten. Andrex Urzelaieta gure aizkideak sei kilo ta zortzireuneko ale bat esku-ratu du eta mila ta berreuneko kiloko saldu. Kineila bikaina! Mikel Elizondok, berriz, zortzi kilo ta eun-da-irurogeiko ale mardula.

Ez dabilzkie atzera Joxemari Irakoki, Felix Zabaleta eta Anjel Mari Telletxea, irurak arrantza arazoetan beti txapeldun izan diranak.

BUKAERA EDERRA

Eman genion «GURE ASTEA» deitu oi diogun S. Jose asteari. Elialer-zorian zala, bete-betia, erri-meza izan genduan eta aste osoan euskerazko itzaldi zoragarriak egin dizkigun Aita Zubiagaren azken itzaldia.

An ibilliak gera aste osoan, beñere utsik egin gabe eta ez gaude damututa. Ez alajañetan! Arratsalde erdian egin oi zanera, zoritxarrez, eziñ joan. Alaxe lanak bear-turik. Illuntzakoetara, orde, ez degu utsik egin.

Bai gaiaren aldetik, baita euskerarenetik ere, itzaldi oso-osuak izan ditugu ta danak oso pozik utzi gaituala Aita Zubiagaren saioaldi eziñ obeak aitortu bearrean naiz.

Sagutxo

oria-ko alegia

IKASTOLA DELA TA...

Aspaldi honetan geure herri hau oso motel ikusten dugu, badirudi ez dagoela zer eginik. Errezkeri batean eroriak gara eta ez da erraza altxatzen.

Ikastolako batzarrak esan digunez, bere arazoa dela aitzitik izan daitekela jentea mugiarazteko gai, eta bera ere motel samar ikusirik dei bat egin nahi diete Ikastolaz zerikusi nahi duten guztiei, eta batezere gazteei, beroiek bait dire langileenak eta ausartenak Ikastolari buruz; beraz, Z.A. honetatik lehen deia eginaz elkarrekin erabakiko dugu hartuemanetan jartzeko era.

Partikularki, gurasoen Ikastolarekiko indiferentzia edo ajolakabeta-suna nabari dugu, hots ez direla bere haurren eziketaz asko kezkatzen, batzarrean bertan ez bait da ageri ia bat ere, gehiena berak

osatu beharrean. Eta noski, gero kezka, uste txarrak e.t.b.

BESTE ESKOLAK

Ikastola ez gainontzeko eskolak bilinguistak omen dira esaten dute bere zuzendariek, baina kalean haur, eta haur ez diren gehienak erderarako joera geroz eta nabarmenago azaltzen dute, eta berorien hartean gaztekeraz entzuten da gehienbat. Zergatik ote gara, ala txatxutzen? Lehen erdal eskola izanarren denok euskeraz hitzegiten genuen, beraz, zertan datza errua? Geure iritziz, erru gehiena eskolen zuzendari, irakasle, herri agintari eta guraso asolagabeena da, beste arrazoiak utzita.

Gurasoen pentsaera hau beste zerbaitek sortutakoa da noski, euskera alferriko dela demostratu nahian ibili dire; nor?, irakasleak, eta hauei beste batzuek. Beraz, berikusi haundia dute irakasleek gurasoen pentsaeraz, zeren gai gu-

ziak erderaz, eta Aita Gurea bakarrik euskeraz emate horrek zer demostratu nahi du, inutilidadea ez ezik? Euskerazko klaseak ematen dira..., esaten dute, baina horrek ez du eskola bat bilinguista bihurtzen. Hizkuntza gehiago ere ematen dire beste lekuetan (Frantseza, Inglesa, Alemana e.t.b.), baina eskola hauek ez lirate sekulan bilinguistak izango hizkuntza hauek erakusteagatik. Eskol bat bilinguista izateko, BI HIZKUNTZAZ ERAKUTSI BEHAR DU; EZ BI HIZKUNTZA ERAKUTSI, ortarako ba dire «Escuela de Idiomas» deritzaionak.

Gauz honegatik gure herria gaztelarra bihurtzen ari da; haurrak, gurasoen eta irakasleen ajolakabeta-suna gure euskerataz ikusten dute, eta erabat baztertzen ari dire.

Garbi ikusten da euskeraren indarra ez datorrela hortik, beraz, asmo honez dabilzenel sakon pentsatzeko eskatzen diegu. Eskola hoiek ez dira bi hizkuntzetakoak, bakarrekoak baizik gurearen kalterako.

BOSTOK

publivas

1 ETXE BIZITZA

miloi bateko pezeta ta

4 sari

100.000 bana pezetako

* diru-sartze-epea garagarrilla'ren 3 arte

Libretan daukazun 5.000 pezeta bakoitzeko, zenbaki bat, txartel bat izango dezu ta Epailaren 15'etik asi ta Garagarrilla'ren 3 bitarte sartzen dituzun mila pezetako beste bana.

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

Kristau - Reflexioko Astea

Orain urte batzuek, dirudunek eta aberatsek egin ohi zutena, de-hokratizatu egin zaigu. Nere inguruan bizi diren zenbait pertsonak ez dute Aste Santuaren esan nahirik ere nabaitzen. "Week-end" luze bat besterik ez da.

Mendira edo lurralde berriak ikustera, udaberriko eguzki jaio-berriaren ikuttua artzera. Lehenago "Cruceros para Semana Santa" ziren (gaur ere bai, aberatsentzat), gaur botak jantzi, anorak artu, bizkarrean notxila eta... goazen.

Euskal-erriko aste santu beltza, illuna, maite-miñezko negarrak bustitako astea, igaro zaigu. Ostiral Santua ospatu aurrez, gaur zenbait Pazko eguna ospatzen asten da.

Frantziar Pazko astea bi egunen ordez, guk aste santuko egunak artzera ohitzen ari gera. Nerbioak lasaitu eta berriro lantegietara joan gaitzen.

Gure arbasoak burua altxatuko ba-luteke, berehala makurtuko luteke gure arteko "exodo" au ikusiaz. Auek Kristauak al dira? Galdera egingo luteke. (Nere ustez Exodo onek ba-du, ziur, erlijio esan nahi bat, baiño gai au beste baterako laga dezagun).

Jarrai deiogun ariari.
Patxarako astea dute zenbaitek Aste Santua.

—oOo—

Badira, ezagutzen ditut, beste joerako gazteak ere. Oporaldiari leku emanaz, mendira igo, eta otoitz egitera biltzen diren oietakoak. Kristoren Pazko misterioaz mintzatuz, elkarrekin pentsatu eta bizi, elkarren lehian konpromisora jotzeko.

Zer Eukaristi gozo eta kosmiko ospatuko diren aurtengo Aste Santuan Euskal Erriko zenbait mendi tontor eta basa-txaboletan! Nork parte ar dezake?

Donostiako Seminarioan ere bada eraketa interesgarriak.
Donostiako gazte, neska ta mutill, kristauak, bilduko dira Pazko misterioa ospatzera.

Gehientsuenak lehenagotik elkarrekin Eukaristia ospatzera biltzen direnetakoak izango dira. Orain zenbait urte "Underground Church" deituko zieten oietakoak.

Elkarrekin fedea ausartu, Kristoren misterioaz mintzatu, gizonaren eta erriaren ohiu larria entzun, eta... otoitz egin eta konpromisora jo. Gure gaztediak ba ditu oraindik ameslari kristauak.

Fedeaz sakontzeko ez dago mobilizazio generalik egin beharrik. Talde, gaur egun, askoz gehiago eta barneago egin duteke lana.

Kristau fedeak ifioiz baiño sakonago ikutzen du gaur gazteen barnea. Ni persoonalki iritzi orretakoa nauzue.

Zaratarik gabe, askatasunean, eta zenbait itxumen politikoengandik berezituaz bada kristau reflexio berezi bat. Fedeak badu "berezitasunik" errealdade gabe ifiolaz egiztatu ezin bada ere.

Munduaren serbitzuko, ez mundua menperatzeko, indar "askatzaillea" bezela bada ere.

Ifiork eman ezin dezaken askatasuna itsatsi gure barnean eta gure inguruan, izparringietako lehen orrialdeak beste batzuentzako utziaz.

Gizona nor den ikusi eta "Gizonaren Semeak" zer dakarkion ausartu. Pazko eguneko "gertakizunak" zer dakarkigun ikusi eta Pazko giroko askatasun ori inguruko ei zabaltu. Auek dira Aste onetako gaiak.

—oOo—

Bestalde, mundu orotik bilduaz, gazteen bilkura bat izango da Protestantek duten otoitz-leku sonatuan: Taize-n.

Gazteen barne egarriak ez ote du izango gure artean beste Taize-ren antzekorik?

Badira, sarritan erdi-eme deritzaigun gure Donosti onetan, estrateji eta taktika utsetik aparte, errealdadeari fede-senaz begirada bat eman nahi dioten gazte taldeak.

Juan Jose Goenaga

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

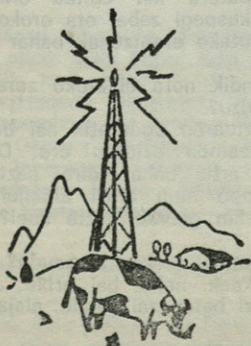
Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko azyiak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Galarragatar Juan Mariri

Eskutitz agiria

Agur adiskide zaarra:

Irakurri diat martxoaren amabos-teko Diario Vasco zekarkien ire irakurgai. «Aita Santuaren Batika-noko Erregetza ori...» uan bere izen-burua. Jipoi aundi bat eman nai izan diok otsailaren 20an Zeruko Argian nik egindako beste irakur-gai oni: «Batikanoko estaduaren bu-ru izateari utziko balio Aita san-tuak...».

Bejondeiala, Juan Mari; ik beintzat salto egin duk plazara; agerian egin nai duk jokoa; aurrez-aurre azaltzeko kemenik ez nunbait, eta aspalditxo onetan, ixilka, atzetik, egurtu, makilatu eta larrutzen nau-tek batzuek. Oso giro kaskarra zeu-kat apaiz-taldetxo baten aurrean. Barkatzen ziet, baiña, nereki, ori ez duk gizonki jokatzea. Jardunaldi bat egingo diagu elkarrekin; beti egin oi izan dugun bezela; bekoz-korik gabe, irriparra ezpaitnetan du-gula. Guzitan ez gaituk batera eto-rriko; ez eta bearrik ere leen bezin adiskide aurrerantz ere jarraitzeko.

Asieran diok: «Elizaren jokabide-etan sartzea, moda bezela dauka-gu gaur; askotan gañera, gauzak zer eta nola diran geiegi saiatu gabe; gure jardunak mesede, ala kalte egingo duan begiratu gabe».

Salaketa gogor orren barnean arkitzen ote nauk nik ere, Juan Mari? Ez; orren gizon koskorra ez nauk ire begietarako; ez diat sinistuko nitaz mintzo aizenik. Egoera nagusi bat agertu nai uan itxuraz. Nik beintzat, sekula santan, orlako zer-bait iregatik pentsa izan banu, ez nian pakerik izango Arantzazuko fraille bati barrua ongi ustu arte.

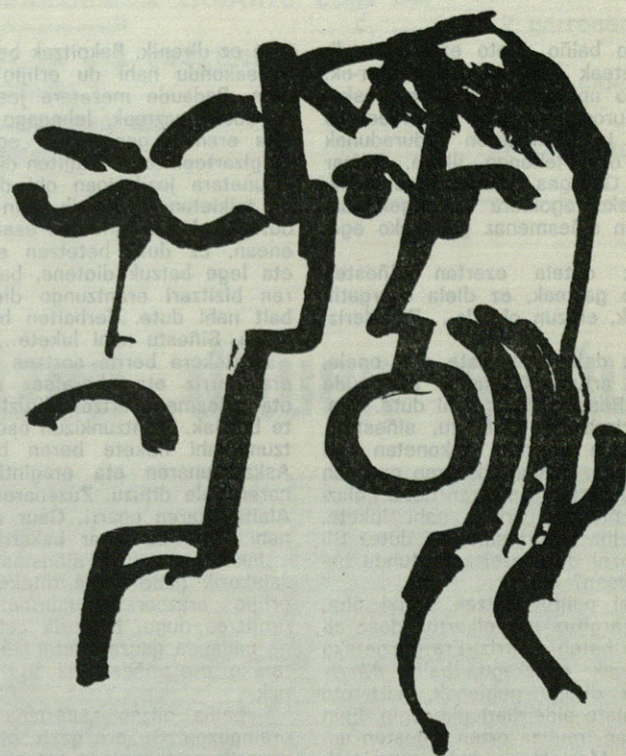
Apalik esango diat nolatan sor-tzen ditudan nere irakurgai trake-tsak.

D. Lorentzo... D. Lorentzo... Gure erriaren alde egin zuan azkenengo karta besapean duela ibilliko duk zeru-goian. Berrogei urte paseak dituk gure Erretor eta erakusle izan zala. Saturrarango Apeztegian. Arkaitza baiño gogorragoak nunbait gure buruak eta egun batez esan ziguan: «Me vais a hacer Obispo de Tontilandia». I eta ni Tontilan-dia Barrutiko seme gintuan. I as-palditik Listolandia igarota egon-go aiz noski. Ala opa diat beintzat. Zoritxarrez, Tontilandia seme jar-raitzen diat nik. Neretik gauza gu-ti atera zezakeat eta besteen itu-rrietatik zanga-zanga zurrutan jar-dun bear izaten diat. Auek izan oi dituk nere iturriak: Iglesia viva, H D, Cuadernos para el Diálogo, Selecciones de Teología eta guzien gañetik Temoignage Chrétien. Ama-bi urte gutienez badituk azkenengo onen arpidedun naizela. Guztiz au-rrerari duk, baiña oso Eleiz-zale. Ik astintzen dituan nere irakurgaiaren pentsakizun denak antxe arkitu niz-kian. Igazko azaroaren lauean «Et si le Pape cessait d'être un chef d'Etat» izen buruz argitaratutako irakurgaitik guzia jaso nian. Bere egillea ez duk nor nai: Giulio Gi-rardi, European zear ain ezaguna den periodista katoliko ospetsua.

Pentsaeraz gaurko egunean oso aurrelari agertzen zaiguk katoliko asko. Gurearekin ez datozela bat? Orregatik ordea ez dizkiagu gure soñekoak urratu bear. Niork ezin zezakek esan, guk baiño gutiago maite dutenik Kristoren Eliza. Leen apaitutako alean F. Biot Dominiker frailleak Sinodoaz zioan: Le Synode ne sait pas bien ce qu'il est». Ira-kurgai ausarta benetan. Eta orain-dik ausartagoa beste onoko au: «Que l'Eglise balaye devant sa por-te».

Orrelako gizonen aurrean, nere pentsaera oso leengokoa eta atze-rakoa duk, baiña ziur nauk ni baiño askoz geiago borrokatzen dirala gu-re Elizaren alde.

Aurrelari oien pentsaerak euske-rara biurtzen aalegintzen nauk. Nai ta nai ezkoa ez duela elizak gaur-ko moldeetan irautea, adierazi nai izaten diat. Eliza eta Ebanjelioa be-ti bat izango dirala, naiz eta egi-tura, erakunde eta estruktural al-datzen badizkiogu ere. Nere lan apal au Elizaganako maitasunez, bo-rondate onenaz egiten diat. Beti ez dudala asmatzen? Ez noski. Baiña ziurtasun guti zeukak gaurko mun-

Askatasunak baditu bere neurriak.

Ez genezake nai degun guzia egin eta esan.

duak, eta arrisku batean nai eta nai ez jokatu bearrean arkitzen gai-tuk.

Beste konsiderazio (nere ustetan) gogortxo arkitu diat ba irean. Ne-retik ondorio edo konklusio batzuk jaso ondoren, diok:

«Eta, jakina, errudun oso osoa Aita Santua da; ez baitu utzi nai Batikanoko Erregetza ori. (Ez dira itz auek esateraño iritxi, baiño esan direnakin luza dezakete soka arrae ortaraño)».

Irekin bat negok dioanean: As-katasunak baditu bere neurriak. Ez genezake nai degun guzia egin eta esan. Eskubide duk nik esandekoa epaitzeo, baiña, mesedez, nik utzi-tako lekuan utzi zak soka ori iri deritzadaan arrae ortaraño eraman gabe. Zer zekiat ba nik Aita San-tuari atsegiñ zaiola ala ez Batika-noko Agintari izatea? Guk, bere se-meok begirune aundiz gure iritziak agertzeko eskubide zeukagu, baiña azken itza beti berea izango duk eta bere kontzientziak agintzen dion bezela, jokatu bearko dik. Bere us-tetan, gaur bezela Batikanoko erre-ge izanik jarraitu bear duela? Jarrai beza eta kito.

Ondoren diok: «Ote diteke sala-keta garratz eta itsusiagorik? Egia izan da ere, nori ez lioke miñ eman-go bere aitarengatik orrela jardu-teak? GEZURRAK BADIRA, ZER ESA-NIK EZ».

Juan Mari, nere irakurgaitik za-titxoren bat irakurri gabe gelditu aiz. Onela nioan norean: «Ez orain-go eta ez leengoko Aita Santuetaz, ez naiz mintzo gero. Gaur eguneko erakunde-estruturak eztabaldan jartzen ditut».

Beste itz auek naaste-borraste aundia sortu diate nere biotz bar-nean: «GEZURRAK BADIRA, ZER ESANIK EZ».

Uste gabetan jarritako itzak dituk ifiolaz auek. Ongi ezagutzen nauk; ik badakik ni ez naizela gezurti; Okerrean askotan egon naitekeela? Bai; Akats eta utsegiteak izango ditudala? Bai; Okerrean egon naite-kek, baiña jakifiñaren gañean gezu-rrekin ez natorkik Z.A.ko irakur-leef iruzur egitera. Aipatu nai ez ditudan itz aiek tristura beltza sortu zideatek biotz barnean. Nik komprendi eziñ dedan beste zer-bait esan nai uan nunbait. Ik ez duk biotzik gezurtizat ni jotzeko.

Ez orixe; ezagutzen aut. Pasa duk laño beltza, Juan Mari, eta berriro alaiki natorkik.

Azkenengo eun urte auen Bati-kanoko Erregetzaren kondaira azal-tzen duk irean. Ez zegok begira Tabar, Eliza kondairaren Irakasle ura. Pozik botako nlike arpegira alako lezio ura: «La intrigante Em-peratriz Teodora instigada en des-quite...». Orduan bai, gu mutillak... Batikanoko Estaduari esker, on aundiak jaso dituala munduak? Ire-kin bat netorrek. Azkenengo gerra-teetan asko salbatu zirala Batika-noko Estaduaren babesaren bitar-tez? Irekin orretan ere.

Trajedia batean biurtu didaan ne-re irakurgaiaren esan nala ximple-agoa izan nai zian, naiz eta irekin asmatu ez badut ere. Nere galde-raren gjar eta mami au uan: «ON-GARRI AL DA GAURKO MUNDU-AREN ONERAKO, ELIZAREN ERRI AGINTARITZA, BATIKANOKO LU-RRALDE TIKIAN? GAURKO EGO-ERA ETA MUNDUAREN SALBAZIO-ARI, KOMENI AL ZAIO, ELIZ OSO-AREN ARTZAI NAGUSI EZ EZIK, ESTADUAREN BURU IZATEA AITA SANTUA?»

Ximpleago jarriko diat: Ik eta nik arik eta askatasun aundiena opa zioagu Elizari. Nolatan askeago gu-re Eliza? Gaur bezela Batikanoko Estaduaren Buru izanik Aita San-tua? Askoren pentsaeran, bai nos-ki. Askatuago Eliza Aita Santua errege ez balitz? Beste askoren iritzian, bai.

Orra or bi pentsaera: biak on-tzat ar ditezkenak. Kondairan zear bi era auetara ezagutua izan duk Eliza. Bi pentsaera desberdin au-etan elburu berdiñaren atzetik goa-tzek: Elizaren Askatasunaren billa.

Luzegi zijoakidak eskutitz au. Beste puntu batzuk argitu bearrez-koak banizkian, batez ere iraultza rebozuzioari buruz. Itz orren esan naia iretzat eta neretzat ez duk berdin. Baiña, au eta beste puntu-txoak alkarrekin topo egiten degu-nean, umore eder batean zurituko dizkiagu.

Bitartean, pentsaera desberdiñez, baiña maitasun berdiñez biotz bar-nean daramagun gure Elizaren alde otoi eta lan egin dezagun. Besar-kada bat.

Arostegitar Jokiñ

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)

Avda. de Francia, 1

— I R U N —

Meza, Ebanjelioa, otoitza, Jesus... Gazteak eta Sinesmena

Ondo baiño obeto ezagutzen dituzte gazteak Georges Carpentier-ek. Lizeoko apaiza izan da urte askotan. Europako amabi errialdeetako erlijio irakaskintzaren arduradunak bildu dira lehengo illean. Batzar artan Georges Carpentier-ekin izketatzeko egokiera izan genduen, gazteen siñesmenaz galdzeko egokiera.

—Ez dutela ezertan siñesten gaurko gazteak, ez diela ezergatik ajolarik, entzun ohi da... Zer derizkiozu?

—Ez dela egia, uste dut, onela, osoan artuta. Gehienak ez daude lasai. Beste zerbait nahi dute. Beste biziera bat. Siñestu, siñestu... Besteekin arremen sakonetan bizi nahi dute. Diruak zikitzen ez duen mundu berrian amesten dute. Egiazko maitasuna arkitu nahi lukete.

—Baiña zertaz siñesten dute? Siñesten al dute ezertaz? Mundu berri batean?

—Bai politikagintzan. Kutxi dira, baiña argituz eta elkartuz doaz al daketa baten egarriz. Era guztietako joerakoak dauzkagu, baiña /Marx-zaleak ditugu gehienak, naiz eta komunista alderdiari uko egin. Egin ditekian iraultza ortan siñesten dute bai Mao-zaleak, bai komunistak eta bai P.S.O.-koak. Jakiña, siñesmena da, baiña emengo etorkizunari buruzko siñesmena. Baiña bada erlijiotasun batean siñesten dutenak ere. Jakiña politika arazoa baztertu gabe. Ezagutzen ditut siñesmenak eragiñik politikan murgildurik dabilzan neska-mutillak. Ezagutzen ditut otoitz bizitzari gogotsu ekin diotenak ere...

—Baiña ori talde txiki bat besterik ez da. Non da gazte sail aundia?

—Argi dago gertatzen dena. Gero eta gutxiago doaz gazteak mezatara eta gero eta otoitz gutxiago egiten da. Eta onek erlijio utsune bat sor lezake.

MUNDUA IKUSTEKO ERA BERRIA

Baiña ez ditekian esan, elizara joaten ez direlako, erlijioaz kezka-

tzen ez direnik. Bakoitzak bere era sakondu nahi du erlijio arazoetan. Badaude mezatara joan nahi ez duten gazteak, lehenago behartuta eraman genituelako edo, baiña gizartegintzara eragiten dien elizkizunetara jozki joan ohi dira talde txikietan elkarturik. Min artzen dute ez dutela siñesten esaten zaien. Ez dute betetzen siñeskaia eta lege batzuk diotena, baiña beren bizitzari erantzun gabe zerbait nahi dute. Zerbaiten billa dabilza. Siñestu nahi lukete...

Gazteak berria sortzen ari da: era berriz eta aberatsez mundua eta siñesmena artzen dituzten gazte berriak. Erantzunkizun osoz erantzun nahi likete beren bizitzari. Askatasunaren eta eraginkortasunaren zale dituzte. Zuzenaren gose. Alaitasunaren egarri. Gaur ere bizi nahi dute, ez bihar bakarrik...

Jakiña au guzia siñesmanik eta Jainkorik gabe gerta ditekian, baiña erlijio arazoaren inguru-marietara urbiltzea dugu, besterik gabe. Baina badaude gauza auetarako guztietarako ere siñesmena iturri dutenak.

—Baiña elizan aspertzea ez da oraingoia. Gu ere gazte giñanean, aspertu egiten giñan mezatan. Aintbesterañoko aldea al dago bada, gaurko gazte auen eta lehengoaren artean?

—Aundia. Zalantzarik gabe. Guretzat erraza zen gure gaindikakoaz elkartzea. Jaiotzatik eriotza arte oso bertan eta bizirik zegoen guretzat Jainkoa. Gaurko gazteen burua mundu ontara begira jarria dago, ez ain zuzen ondasun lurkioetara begira. Gu ere aspertzen giñan mezatan, baiña ez genduen ezer ez zuela balio pentsatzen. Bazuen guretzat gure gaindikako inadarra. Gogorra da gaurkoei gertatzen zaiena: «ez du ezer balio eta ez noa»... Beldur dio gaurko gazteak aspertzeari. «Aspertzea, iltzea dela» esan du norbaitek.

MARTIN LUTERO-KING BAIÑO AUNDIAGOIA

—Eta Jesukristo? Atzetik dala-

mazki gaur ere asko Jesukristok.

—Egia diozu. Ez dauzkate bertan behera uzteko gazte askok Ebanjelioa zenbait erakutsi. Kide samarreko ikusten dituzte beren ametsak eta Ebanjelioa erakutsiak. Ez Moskuk eta ez New-Kork-ek lilluratzan ditu. Ez dute aparteko ezer arkitzen ez batean eta ez bestean. Asko bereganatzen ditu oraindik Jesusek.

—Jesusen Jainko-alderdirik ez dute sumatzen. Berantzat igarle arrigarri bat besterik ez da.

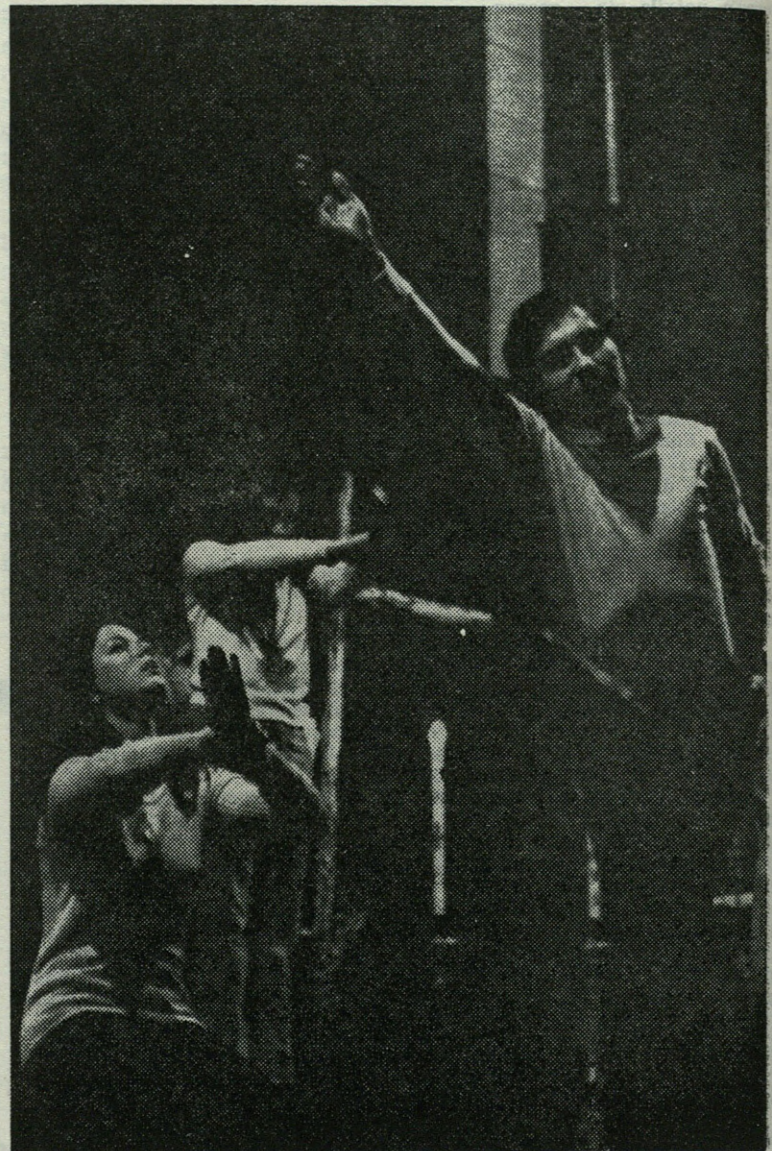
—Igarle aundia. Martin Lutero-King baiño aundiagoa... Orixe besterik ez da askorentzat. Gero eta zaillago gertatzen zaie gaurko gazteei Jesusen Piztuera siñestea. Eta auxa da ain zuzen ere egiazko Ebanjelioak topo egiten dutenean arkituko dute siñesmena ere. Ez gaude bidearen bukaeran. Gaurko bi joeren aurrez aurreko burrukak sortuko du berritze au. Mundugintza utsera bihurtu nai lukete batzuk siñesmena. Munduko zurrumbilloetatik at, atsedena arkitu nahi lukete kristautasunean beste batzuk. Batzuk gizarte ekintza arkitzen dute Ebanjelioan, beste batzuk egonaren ausnara. Bi joerak uztartzeak ekarriko du nere ustez elkar aberastearen oreka.

—Mintza gaitezen mezari buruz. Entzun dudanez, ez omen du orrenbeste garrantzi.

—Zorakeria. Ezer ausnartu badezakete gaurko gazteek, Eukaristia ausnartu dezakete, jai giroan eta talde giroan egiten bada behintzat.

OTOITZA EZ DA GURPIL ZAHAR BAT

Mezatara gehiago ez joatea erabaki zuen emezortzi urteko mutilaren aita nahigabetuarekin izketan jardun nintzan lehengoan. Nere irtzia jakin nahi zuen, baiña ortarako berak zer jokabide arte zuen jakin nahi nuela erantzun nion: «behartua zaude eta mezatara joan behar duzu eta ez diezu zure anai txikiagoei gaizki erakutsiko», agindu ziola zorrotz esan zidan. Ori ez zela bide egokia, erantzun nion.

Sinesmena agertzeko erak asko aldatu dira. «Iaz» bera ere sartu da elizan.

Danok gaude Eukaristiaren beharrean, baiña Eukaristia billatzeko erak eta bideak ez dira beti berdiñak.

—Eta zer, otoitzaz mintzatzen bagara? Gaurko gazteek otoitz gutxiago egiten dutela diozu.

—Egia da eta larritzekoa da. Badaude bai, otoitz egiten dutenak ere. Baiña gehienek gorpil zahar bat bezala bazterreratzen dituzte. Ala esaten zidan Biarako guda garaian amabosten bat urteko neska batek: «Otoitz egiteko eskatuko diguzu. Gazteok ez goaz. Jainkoari eskatzera gizonak egin dezaketena eta egin behar dutena. Ez dugu onartzen azti-otoitzik». Alaz guziz ere gazteen bakardadea Jainkoak bakarrik betetzen du. Askok ala diote: «Jainkorik gabeko bizitza ez da bizitza». Ez dezakegu ahaztu Taizen gertatzen dena. Otoitz ausnarrera jo dute.

—Eta Eliza?
—Ia guztiak aurka dauzka, erakunde bezala behintzat. Ez dute jerrakia indar bezala onartzen. Gazteen egoera eta arazoei erantzuten dion neurrian bakarrik. Zerbitzuan dagoen neurrian. Elizaren eta elkarre onen arduradunen eginkizuna biltzen saiatu behar dugu.

BESTEENGANAKO JARRERA

—Askotan topo egiten dute gazteek apaizekin. Sarri itzegiten dute elkarrekin. Utzi dituzte lehengo «beorrikako» izkerak ere. Zer da apaiza gaurko gazteentzat?

—Ez doaz apaizarengana, apaiz delako, alako edo olako apaiz delako baizik. Gogorak dira apaizekin: «Zer egiten duzu, zertarako balio duzu» galdetzen die askotan. Baiña alaz guziz ere asko maite dituzte apaiz batzuk. Badakite auei zor diela askotan lagun arte jatorra, biltzeko zenbait leku, arazoez

mintzatzeko egokiera, otoitz egiteko era...

—Irakurtzen al dute gaurko gazteek Ebanjeliorik?

—Ez noski zahar batek esanda. Buruz ere badakitela erantzun ohi dute. Baiña pozik artzen dute zenbait taldeetan. Badaude ikaslea erabaki duten taldeak. Baita bakarka irakurtzen dutenak ere.

—Eta zer jarrera dute besteentzat? Besteenganako arretarik gabe ez bait dago kristautasunik.

—Besteak? Bereziki ikusi behar dugu. Taldearentzat, lagunentzat lehenik. Or, artu eta eman, detik kanpora. Jatortasun osoz ibildena egiten da. Ez ainbeste taldeak dira elkarrekin. Baiña ez da erreza edonorekin arremen sakon eta estuak izatea. Ez da zenbait jende eldurekin ere. Ez dira ondo konpontzen ezertan amore ematen ez duten zahar auekin. Baiña pozik ibilli ohi dira «zahar-gazteekin». Gazteei entzuten dakitenekin. Erraz elkartzen dira bidegabekeriaren atzaparretan negarrez daudenekin ere, bengalarrak direla, irlandarrak direla...

—Zergatik bildu zerate erlijio irakaskintzaren arduradunok?

—Berdintsua delako mundu zabalean gazteen erlijio egoera. Erantzun zailla duela oharitu gera gaita. Batera lan egitea erabaki dugu. Ikuspegi zabal eta orokorrezi egurastutako erantzunak behar dituzte gazteak.

—Nondik nora abiatuko zeratela uste duzu?

—Gaztearen egoeratik asi behar da siñesmen ezieran ere. Diran bezala artu behar dira gazteak. Nola topo egin arazi Ebanjelioa Kristorekin gaurko gazte auei? Orkako.

—Azkenik, baikor al zaude?

—Nekeak, neke, bai orixe. Jaiotza berri baten zai gaude, alajaiña!

Elkarrekiko joera aundia dago gazteen artean.

LAPATX